

# MIO

DECEMBER '84  
3e jrg., nummer 28  
verschijnt tenminste  
tienmaal per jaar

## mededelingen opbouwwerk

in dit nummer

In dit nummer vindt u onder meer:

- \*\* Wetsontwerp onderwijsvoorrang ingediend: enkele vragen aan Henk Hoek (WVC) pag. 9  
meer over onderwijsvoorrang: de toerustings-  
structuur en samenwerking/koördinatie op  
gebiedsniveau op pag. 25
- \*\* Wil van de Leur over de deelraad en Maarten Snel  
over valse bescheidenheid op de opinie-pagina's pag. 11/12
- \*\* De opbouwwerkformatie 1984 - voorbeschouwing  
van een NIMO-onderzoek naar opbouwwerk(ers) pag. 18
- \*\* Laat basis-edukatie in belangrijke mate onder de  
hoede van WVC: instemming betuigd met motie  
Worrel/Beinema pag. 21
- \*\* Onderhouds kort-gedingen met medewerking van  
Bouw & Woningtoezicht: grote kans op sukses pag. 23
- \*\* Tijdschrift-thema: Hans van der Wilk over de  
participatie van patiënten/konsumenten in de  
gezondheidszorg pag. 29
- \*\* NIMO-onderzoek naar knelpunten in de aanpak  
van verkeersveiligheidsproblemen pag. 33

\*PAO-kursus strategieontwikkeling en onderhandelen (3) \*Vrouwen positie en macht (3) \*Baas over de computer (4) \* Simulatiespel "Krimp" (5) \*Informatiecampagne opbouwwerk (6) \*Aktie voor werkgelegenheid in kleine dorpen (8) \*Wetsontwerp onderwijsvoorrang ingediend (9) \*"De deelraad heeft het ook een beetje" (11) \*Valse bescheidenheid? (11) \*Huishoudelijke en konsumentenvoorlichting: een experimenteel opbouwwerkproject in Heerenveen (13) \*Onderwijs en jeugdwerkloosheid (17) \*De opbouwwerkformatie anno 1984 - een voorbeschouwing (18) \*Basis-educatie bij WVC laten (21) \*Groepswonen voor ouderen (21) \*Onderhouds kort-gedingen met medewerking van Bouw & Woningtoezicht (23) \*Komende themanummers Mededelingen Opbouwwerk: 'automatisering' en 'gif in de wijk' (24) \*Toerustingsstructuur onderwijsvoorrang (25) \*Onderwijsvoorrang-gebieden: samenwerking en coördinatie (25) \*Uitwisseling van hulpmiddelen (27) \*Idealisten in zaken (28) \*Huursubsidie: wie dokt voor het jongerenwoningrecht? (28) \*Participatie van patiënten/konsumenten in de gezondheidszorg (29) \*Studiedag "Belangenorganisatie van zorggebruikers" (31) \*De gemeente: heer in het verkeer? (33) \*Kachels: waardering en gebruik (37)

#### ABONNEMENTSKOSTEN M.O. 1985

1985 wordt de vierde jaargang van Mededelingen Opbouwwerk. Gestart in 1982 met vijf nummers, in 1983 tien nummers (i.p.v. de aangekondigde acht) en dit jaar - in 1984 - uitgegroeid tot een maandblad (zes reguliere en zes themanummers). Ook in 1985 willen we tenminste tien, maar bij voorkeur weer twaalf nummers uitbrengen.

De abonnementsprijs is maar ten dele meegegroeid. Daarom in 1985 een grotere verhoging dan gewoonlijk: van \$ 26,50 per jaar naar een bedrag van \$ 30,- voor het eerste abonnement.

Net zoals vorige jaren zal een aparte regeling gelden voor de kosten van de volgende abonnementen.

De prijs van losse nummers wordt \$ 4,- voor reguliere nummers en \$ 5,- voor thema-nummers (excl. portokosten).

**PAO-CURSUS STRATEGIEONTWIKKELING EN ONDERHANDELEN**

Het ontwikkelen, in stand houden en uitvoeren van welzijnswerk, in een periode waarin het overheidsbeleid de marktsector verreweg de voorkeur geeft boven de kwartaire sektor, roept tal van knelpunten op in de relatie van instellingen en overheid, andere instellingen en gebruikers. Van de ene kant zijn er de belangen van organisaties, werkeenheden en personeel in het geding, van de andere kant de belangen van cliënten, gebruikers en doelgroepen. Het onderwerp *Strategieontwikkeling en onderhandelen* wordt daarmee aktueel en relevant.

Op dit thema organiseert een samenwerkingsverband van Katholieke Universiteit Nijmegen, Vrije Universiteit Amsterdam, V.O. Nijmegen en de Nederlandse Organisatie van Welzijnswerkers (NOW) een driedaagse cursus.

Bij deze cursus gaat het om strategieontwikkeling op verschillende niveaus: de doelgroep en gebruikers, instellingen, overheid. In het programma wordt een theoretisch-informatief gedeelte verzorgd door mevr. drs. C. Pelt-Rijcken en drs. S. Spigt. De praktijk van strategieontwikkeling en onderhandelen is ondergebracht in een practicum, verzorgd door drs. R. Reinsma en J. van Dijk. Vooraf wordt aan de deelnemers een reader toegezonden.

De cursus is bestemd voor personen werkzaam in een coördinerende of kaderfunctie in het welzijnswerk met minimaal een HBO-opleiding en wetenschappelijk opgeleiden in een edukatieve functie. Het gaat daarbij om sectoren als maatschappelijke dienstverlening, opbouwwerk, sociaal-kultureel werk, bibliotheekwerk en dergelijke.

De cursus vindt in Utrecht plaats op vrijdagden 11, 18 en 25 januari 1985. De kosten voor deelname bedragen f. 245,- (NOW-leden) of f. 295,- (niet-leden).

*Aanmelding z.s.m. bij de VO Nijmegen  
Canisiussingel 38, 6511 TK Nijmegen  
(sekretariaat PAO).*

**VROUWEN, POSITIE EN MACHT**

Over de positie van opbouwwerk-/buurtwerksters is veel te zeggen, maar zeker is dat deze positie niet zo stevig is. Binnen haar project: "Vrouwen en opbouwwerk" heeft het Werkcentrum Opbouwwerk Z.H. het thema macht gekozen als ingang om met opbouw-/buurtwerksters te werken aan het verstevigen van haar positie.

Een aantal vrouwen werkzaam in het opbouw-/buurtwerk roert zich de laatste jaren op allerlei manieren. Deze vrouwen willen in de eerste plaats zichtbaar maken wat haar positie en ervaren problemen zijn in haar beroepsuitoefening.

Het aangrijpingspunt was en is het zoeken van aanzetten om hiervoor een manier van werken te ontwikkelen. Tevens bleek het mogelijk hiermee een betere aansluiting te vinden bij buurtvrouwen die actief waren of wilden worden.

Deze ontwikkeling is erg in 't gedrang gekomen toen de economische crisis en de bezuinigingen gingen doorzetten. Dit komt tot uitdrukking in bijv. het opheffen van banen, de taakverzwaring. Verder is het zo, dat binnen instellingen het werken aan vrouwenbelangen niet als prioriteit gezien wordt. Het willen werken eraan roept dan ook verzet op. Dit alles heeft negatieve invloed op de positie van vrouwen in het opbouw-/buurtwerk.



Het beroep opbouw-/buurtwerkster; positie in relatie tot macht!

Vrouwen voelen zich vaak niet thuis binnen de organisaties voor buurt-opbouwwerk. De hiërarchische opbouw, de spelregels die gelden, hebben er mee te maken dat vrouwen zich moeilijk kunnen handhaven.

Om de positie van vrouwen te verstevigen is het nodig dat vrouwen macht verwerven, maar macht roept weerstand op omdat het een beladen begrip is. Dat is begrijpelijk als je ziet hoe er in de maatschappij met macht wordt omgesprongen. Macht als onderdrukingsmechanisme, gericht op persoonlijk gewin, ten koste van anderen.

Ook welzijnsorganisaties worden nogal eens geregeerd - al dan niet verluiderd - door het nastreven van louter eigen belang.

Veel van 't machteloze gevoel zit ook in henzelf en heeft te maken met hoe vrouwen gesocialiseerd zijn en met eeuwenlange traditie, waarbij vrouwen buiten het openbare leven hebben gestaan.

Binnen de vrouwenbeweging, maar ook binnen het welzijnswerk, zoeken vrouwen naar strategieën om maatschappelijk sterker te worden. Dit wordt dan voornamelijk ingevuld met het werken aan een eigen carrière en het stimuleren dat zoveel mogelijk vrouwen betaald werk krijgen. Maatschappelijk worden betekent naast meetellen en gezien worden, vooral het ontwikkelen van persoonlijke macht. Wat betekent je zo handhaven in je werk, dat je naar eigen tevredenheid tot je recht komt.

Bij positieversterking gaat het er dan om de samenhang die er is tussen persoonlijke macht en 't maatschappelijk sterker worden, zichtbaar te maken.

De knelpunten en problemen die opbouw-/buurtwerksters in haar werk ervaren definiëren in termen van macht, geeft dan inzichten in die positie en hoe vrouwelijke beroepskrachten aan verbetering ervan kunnen werken.

Door middel van het uitbrengen van een READER, getiteld: "In mijn macht" en het organiseren van cursussen, wil het Werkcentrum Opbouwwerk nu vrouwelijke beroepskrachten de mogelijkheid geven zich te verdiepen in aspecten van macht in relatie tot haar positie en functie in de instelling. De eerste cursus is in oktober van dit jaar gehouden. De tweede cursus is gepland in maart (donderdag 14 t/m zaterdag 16 maart) 1985 en zal gehouden worden in Drakenburg te Baarn.

*Informatie over de cursus bij het Werkcentrum Opbouwwerk Z.H. (vragen naar Moniek Mol), Singel 272, 3311 HK Dordrecht, tel. 078-141443. De Reader kan worden besteld op hetzelfde adres. Kosten f. 7,-.*

## BAAS OVER DE COMPUTER

Op 11 januari 1985 wordt in De Meervaart te Amsterdam een conferentie gehouden om de mogelijkheden van een sociaal gebruik van informatietechnologieën na te gaan.

Er zal vooral aandacht worden besteed aan de belangen van afhankelijke groepen (werknemers, vrouwen, onderwijsvolgenden, patiënten, consumenten).

Hoe verandert hun positie? Zijn er andere en betere toepassingen mogelijk? Kan er invloed op de beslissingen worden uitgeoefend? Deze vragen zullen op de conferentie "Baas over de computer" centraal staan.

De bijeenkomst is zowel bedoeld voor personen die veel te maken hebben met de positie van boven genoemde groepen als voor mensen die werkzaam zijn in de informaticasektor. Het bedrijfsleven, de gezondheidszorg en het onderwijs zijn de belangrijkste aandachtsgebieden op deze dag. 's Ochtends

zijn er inleidingen vanuit deze gebieden. In de middag wordt de problematiek verder toegespitst in themagroepen en 's avonds worden in een forum de reacties van de grootste politieke partijen gevraagd.

De conferentie wordt georganiseerd door de initiatiefgroep "Grote Broer", een samenwerkingsverband van de Werkgroep 2000 in Amersfoort en de sectie SAIA (Sociale Aspecten van Informatisering en Automatisering) van het Nederlands Genootschap voor Informatica (NGI). De sectie streeft naar een grotere rol voor menselijke en maatschappelijke factoren bij de toepassing van informatietechnologie.

Achtergrond van de conferentie is het voornemen van beide organisaties om te komen tot een platform van organisaties die belangen van de eerder genoemde groepen behartigen. Dit platform zou als een spreekbuis van deze groepen kunnen optreden om het beleid van instellingen en de overheid te beïnvloeden. Ook zouden hier kennis en contacten bijeen gebracht kunnen worden, waar alle groepen van kunnen profiteren. Op de conferentie van 11 januari moet blijken waar het meest behoefte aan is.

De conferentie is voorbereid door gesprekken en contacten met personen in de vakbeweging, vrouwengroepen, de overheid en belangenorganisaties in de gezondheidszorg en de onderwijssector. Op de bijeenkomst zullen verschillende van deze organisaties ook een bijdrage leveren.

De deelnamekosten van de conferentie bedragen f. 10,- voor particulieren en f. 75,- voor instellingen.

Eind november is het boek "Streepjes op je hoofd" in de reeks Katernen 2000 verschenen. Deze publikatie geeft een overzicht van de voortgang van de informatietechnologie in verschillende sectoren. Ook worden ideeën ontwikkeld om vanuit het oogpunt van werknemers en andere afhankelijke groepen dit soort technologieën aan te passen. Het boek geeft een achtergrond voor de op de conferentie te behandelen onderwerpen en kan van tevoren besteld worden (prijs f. 17,50).

*Inlichtingen bij Werkgroep 2000  
(P. J. van Delden), Postbus 2000,  
3800 AA Amersfoort, tel. 033-724224.*

## SIMULATIESPEL "KRIMP"

Het simulatiespel Krimp is gemaakt als oefen- en trainingsspel. De bezuinigingsproblematiek voor het welzijnswerk in de sociaal-kulturele sector wordt er op een realistische manier aan de orde gesteld.

Krimp is gemaakt om iedereen, die er aan deelneemt in de gelegenheid te stellen te leren hoe zich staande te houden in tijden van bezuinigingen, herstructureringen, herschikkingen e.d.

In de werkelijkheid spelen allerlei mensen bij de bezuinigingen op de sociaal-kulturele sector een rol. Ook in dit simulatiespel is dat het geval. Er zijn bestuursleden en medewerk(st)ers van buurthuizen, gemeenteraadsleden, wethouder en ambtenaren en journalisten. Alle deelnemers spelen één van deze rollen. Niet om toneel te spelen of om iemand uit te beelden, maar om met elkaar het proces van bezuinigen en belangenbehartiging zichtbaar te maken. Op deze manier maken de deelnemers in korte tijd een heel bezuinigingsgebeuren mee; een vorm van leren door ervaring.

Behalve het meemaken en daarvan leren zijn er tevens concrete leerpunten te benutten, zoals:

- samenwerken met collega's van andere instellingen
- omgaan c.q. onderhandelen met de gemeente, de wethouder, raadsleden, ambtenaren



- omgaan met de pers
- betekenis van eigen werk onder woorden brengen en motiveren
- hanteren van begrotingsgegevens van zowel de gemeente als de eigen instelling
- vertalen van subsidie-vermindering in feitelijke gevolgen voor het uitvoerend werk
- werken onder spanning en tijdsdruk

De aandacht kan op één of meer van deze punten in het bijzonder worden gericht.

De deelne(e)m(st)ers krijgen tevoren een informatieboekje om zich op het simulatiespel voor te bereiden. Daarin zijn de globale situatie- en rolbeschrijvingen opgenomen. Tijdens het simulatiespel worden die per rol(groep) nader aangevuld met specifieke rolinformatie en -opdrachten. In het informatieboekje is ook vermeld welke stappen er in dit nagebootste bezuinigingsproces worden genomen, zodat iedereen vooraf enig idee heeft hoe het zal verlopen.

De training is bestemd voor besturen, a.s. beroepskrachten en vrijwilligers in de sociaal-kulturele sektor, dus opbouwwerk, buurtwerk, sociaal-kultureel werk en jongerenwerk, etc.

Aantal deelnemers: minimaal 15 - maximaal 30

Spelduur: ca. 4,5 uur inclusief 30 min. spel pauze

Kosten: in overleg te regelen.

*Voor meer informatie over Krimp (inhoud of spelervaring) kunt U contact opnemen met Joop Versteegen, Werkcentrum Opbouwwerk ZH, Singel 272, 3311 HK Dordrecht, tel. 078-141443 of 131595.*

## INFORMATIECAMPAGNE OPBOUWWERK

In de maanden september en oktober is er in de drie Noordelijke Provincies een informatiecampagne georganiseerd over het opbouwwerk. Alle raadsleden, de colleges van B & W en beleidsambtenaren van Welzijn en van Financiën van alle gemeentes in Groningen, Friesland en Drente ontvingen in die periode informatiemateriaal over opbouwwerk. De campagne werd afgesloten met een conferentie onder voorzitterschap van de heer Dr. G. Hendriks. Het informatiemateriaal werd toegezonden in de vorm van brieven en folders. Daarin geen geloofsbelijdenissen of fraaie doelstellingen, maar de presentatie van bestaande opbouwwerkprojecten in het Noorden, met een nadruk op de resultaten in materiële en immateriële zin. Uit de selectie van gepresenteerde projecten kwamen zowel groot-schalige als kleinschalige resultaten naar voren: zowel het "in de wacht slepen" van extra subsidies voor het onderhoud van woningen als het bijeenbrengen van Marokkaanse meisjes in een cursus. Duidelijk werd aangegeven dat de relatie tussen belangengroepen (onderkend door opbouwwerk) en gemeente lang niet altijd oppositio-neel was. In veel gevallen vulden ze elkaar aan, bijvoorbeeld op het gebied van het creëren van werkgelegenheid; in een enkel geval was er zelfs sprake van een coalitie: "samen naar Den Haag". Aan de vormgeving van de informatiefolders was bijzondere aandacht besteed. De inhoud van de folders en de goedogende presentatie bracht velen er toe de conferentie te bezoeken die de campagne zou afsluiten. Op vrijdag 19 oktober kwamen ± 120 raadsleden en beleidsambtenaren van vele gemeentes uit Groningen, Friesland en Drente en enkele Staten- en 2e-Kamerleden bijeen te Drachten.

In vier inleidingen:

werd een historische en maatschappelijke plaatsbepaling van het opbouwwerk gegeven door Dr. G. Hendriks, werden de kosten en baten van opbouwwerk voor de ideale overheid belicht door de heer A. Wibier, raadslid en ex-wethouder voor het CDA, Enschede,

werd de relatie tussen opbouwwerk en gemeentelijk beleid besproken door de heer J. van Eeden, wethouder voor de PvdA te Den Helder en werden perspectieven voor het opbouwwerk geschetst door de heer Van de Leur van het Platform Opbouwwerk.

Na een bespreking in discussiegroepen aan de hand van de vraag "Wat heeft het opbouwwerk in de nabije toekomst aan de lokale overheid te bieden?" konden door de heer Hendriks onder meer de volgende conclusies aan de conferentiegangers worden voorgelegd:

Het opbouwwerk signaleert wat er onder de bevolking leeft; deze signaleringsfunctie kan het opbouwwerk - i.t.t. ambtenaren en politici van de lokale overheid - vervullen wegens de goede bereikbaarheid. Bij het starten van een nieuwe activiteit moet vooral gelet worden op wat er onder de bevolking leeft. Om die reden heeft het geen zin om opbouwwerk van bovenaf te "droppen" als er niet eerst aansluiting gezocht is met bevolkingsgroepen. Er moet gestreefd worden naar zelfwerkzaamheid van de betrokken bevolkingsgroep. In die zin is opbouwwerk een "eindige" bezigheid: het maakt zichzelf overbodig. In veel gevallen bevordert het opbouwwerk de samenwerking tussen de lokale overheid en maatschappelijke- en culturele groeperingen.

Kosten en baten van opbouwwerk zijn moeilijk te kwantificeren. Zeker is dat veel van de baten van opbouwwerk eerst op lange termijn zichtbaar worden. En verder zijn er vooral immateriële baten zoals verbetering in kwaliteit van het bestuur, het versterken van sociale verbanden en - abstract geformuleerd - een menselijke schaalverkleining (i.t.t. organisatorische schaalvergroting).

De eindtermen van een opbouwwerkinstelling moeten tevoren worden besproken en vastgesteld door het opbouwwerk en de subsidiërende lokale overheid. Op grond daarvan is een open en eerlijke evaluatie mogelijk.

Dezelfde signaleringsfunctie die het opbouwwerk t.a.v. de lokale overheid vervult, heeft de lokale overheid t.a.v. de rijksoverheid. Nieuwe ontwikkelingen, problemen en behoeftes in de lokale samenleving kunnen aanleiding zijn tot het stellen van nieuwe prioriteiten in het rijksbeleid en in het daarvan afgeleide subsidie-beleid. Hierin kunnen bevolkingsgroep, lokale overheid en opbouwwerk gezamenlijk dezelfde belangen hebben.

De conferentie werd door Maarten Snel (Werkplaats Opbouwwerk Noord-Nederland) afgesloten met de constatering dat op zakelijke wijze veel informatie was uitgewisseld over de mogelijkheden en beperkingen van het opbouwwerk. Niet alleen werd van de kant van de organisatoren informatie geleverd, ook door de deelnemers werden veel gegevens en meningen ingebracht. Zo werd het opbouwwerk van veel verschillende zijden belicht, waarbij enkele van de belangrijkste conclusies door de heer Hendriks al zijn vermeld. Van de conferentie wordt een verslag gemaakt dat aan alle deelnemers wordt toegestuurd. Daarin zijn zowel alle inleidingen als de discussies (in hoofdlijnen) uit de 5 gespreksgroepen alsook de uitleiding van de heer Hendriks opgenomen.

*Het verslag is te bestellen door overmaking van f 10,- op giro 3731791 t. n. v. WONN, Drachten, o. v. v. verslag 19-10.*



## AKTIE VOOR WERKGELEGENHEID IN KLEINE DORPEN

De Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen (LVKK) is een actie gestart voor méér (kleinschalige) werkgelegenheid in kleine dorpen. De actie is er op gericht de dorpsbewoners in héél Nederland bewust te maken van de huidige leefbaarheidsproblematiek en hen te motiveren zélf het initiatief te nemen voor acties ter verbetering van de werkgelegenheid in en rond hun dorp.

Hoewel werkgelegenheid één facet is van de leefbaarheidsproblematiek, zijn de gevolgen bij verdwijnen ervan groot. Het gaat hierbij niet alleen om werk in de agrarische sektor, industrie en ambacht, maar ook die in de voorzieningen-sektor. Immers een winkel, postkantoor, school e.d. leveren niet alleen werk op voor de direkt betrokkenen, maar zijn tevens van groot belang voor de leefbaarheid van een dorp.

De LVKK heeft ter ondersteuning van de dorpsbewoners een voorlichtingspakket uitgebracht. Dit pakket bestaat uit een rijk geïllustreerd boekje "Dorpen aan het Werk" en een gelijknamige diaserie op video-band (VCC, U-matic).

Onderwerp van dit pakket: de relatie tussen werkgelegenheid en leefbaarheid in kleine dorpen. Maar vooral: wat kan een dorp zélf doen om de werkgelegenheid te stimuleren en zo de dalende leefbaarheidsspiraal te stoppen. Er worden geen kant en klare oplossingen geboden, die zijn er niet. Wél is er een schat aan informatie over andere dorpen en over de daar geprobeerde ideeën en successen. Kortom, véél voorbeelden uit de agrarische sektor, industrie, ambacht, de bouw, recreatie, natuurbehoud, en de voorzieningen-sektor. Duidelijk wordt dat er wel degelijk mogelijkheden zijn voor een klein dorp, maar men moet initiatieven durven nemen. Als men wacht tot anderen beginnen, kan het nog wel eens heel lang duren en misschien wel te laat zijn.

De genoemde voorbeelden komen zowel in de video-band als in het boekje voor. Het voorlichtingspakket is zo opgezet dat de dorpsbewoners zélf hun voorlichting kunnen regelen. Videoband en boekje vullen elkaar aan, maar kunnen ook uitstekend los van elkaar gebruikt worden.

Nederland kent zo'n 3000 dorpen met minder dan 4000 zielen, in totaal praten we dan over 2½ miljoen mensen, ongeveer een vijfde van de Nederlandse bevolking. Het materiaal is daarom bedoeld voor dorpsbewoners (al dan niet verenigd in dorpsbelangenverenigingen) die de leefbaarheid van hun dorp willen verbeteren. Maar ook gemeenteraadsleden, (semi)overheden en overige belangstellenden kunnen van de zeer toegankelijke informatie gebruik maken.

*De videoband is op elf provinciale steunpunten te huur (ook bij de LVKK). Boekjes zijn bij de LVKK, Postbus 74, 3760 AB Soest te bestellen. Informatie over de uitleenpunten en ook overige gerezen vragen en problemen kunnen vanzelfsprekend bij de LVKK verkregen en gesteld worden (tel. 02155-24478).*



**WETSONTWERP ONDERWIJSVOORRANGSBELEID INGEDIEND**

*Naar aanleiding van de indiening van het wetsontwerp Onderwijsvoor-rangsbeleid en het eerste, formele, Onderwijsvoor-rangsplan 1985-1989 stelde de redactie van M.O. enige vragen aan de heer H.H. Hoek, werk-zaam bij het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. De heer Hoek is momenteel belast met het onderwijsvoor-rangsbeleid van dat de-partement.*

*Aangezien de datum van indiening vrijwel gelijkviel met de sluitingsdatum voor de kopij zijn de vragen en antwoorden telefonisch gesteld en beantwoord. In de eerstvolgende uitgave komen we op een en ander terug.*

*Welke toewijzingscriteria worden nu gehanteerd?*

"De criteria voor aanwijzing als onderwijsvoor-rangsgebied zijn de volgen-de:

- Een samenwerkingsverband van tenminste tien basisscholen, drie scholen voor voortgezet onderwijs en tenminste èèn welzijnsinstelling. De laatste konform de begripsbepaling van Het Wetsontwerp.
- Een voldoende hoge achterstandscore per gebied, mede te bepalen via de zogeheten SE-faktor welke per leerling wordt vastgesteld. Deze laatste score is een combinatie van beroeps- en opleidingsgegevens van de ouders/verzorgers terwijl tevens rekening wordt gehouden met het feit of men wel of niet deel uitmaakt van de groep kulturele minderheden in Nederland.
- De beschikbare rijksmiddelen. Bij een minimumbedrag van circa 700.000 gulden en een maximumbedrag van 1.150.000 gulden per ge-bied, zal het aantal gebieden dat uiteindelijk financiële steun krijgt worden bepaald door toedeling aan de hand van een rangordelijst van gebieden.
- Het ontwerp, vaststelling en goedkeuring van een gebiedsplan op basis van een probleemanalyse per gebied; met daarbij de verdeling van activiteiten en kosten over de deelnemende scholen en welzijns-instellingen".

*Welke planning staat nu voor ogen?*

"In het wetsontwerp is een nieuwe planning opgenomen die niet noodzake-lijkerwijs behoeft te gelden voor 1985, maar in het algemeen zal worden gebruikt na de eerste vaststelling van het aantal gebieden. Deze planning voorziet in inwerkingtreding van het plan op 1 augustus van bijv. het jaar X-1. In het jaar X-1 dient dan een groot aantal zaken te worden gereaa-liseerd. Bijv. zal het plan worden toegezonden aan de Tweede Kamer op 15 maart van het jaar X-1. De uiteindelijke definitieve vaststelling van dat plan, aangevuld met de financiële konsekventies kan eerst plaats-vinden bij de begrotingsbehandelingen voor het dienstjaar X. Tussen 15 maart en 1 juni krijgen de adviesorganen de gelegenheid hun werk te doen. Een uitvoeringscirculaire is gepland op 22 juni van het jaar X-1. Op die manier krijgen zowel de samenwerkingsverbanden als de ge-meentebesturen, de inspekties en de bureaus landelijk contact WVC meer tijd om hun werk te doen. Definitieve aanwijzing van gebieden alsmede goedkeuring van gebiedsplannen kan dan in het april van het jaar X".

*Indien het juist is dat de onderwijsvoorrangsgebieden eerst in 1986 worden aangewezen, wat gebeurt er dan met de huidige projecten c.q. de voorlopige OVB-gebieden?*

"Het is het streven van de indieners om de wet in werking te laten treden per 1 augustus 1985. Het is echter duidelijk dat, alleen al om technische redenen, de aanwijzingsprocedure van onderwijsvoorrangsgebieden niet zal kunnen worden afgerond voor die datum.

Dat betekent dat de eerstvolgende mogelijkheid om die gebieden in te voeren een jaar later is, dus per 1 augustus 1986.

Overigens moet ik daarbij zeggen en dat geldt voor al hetgeen nu beantwoord wordt, het een en ander is uiteraard geheel afhankelijk van het oordeel van de Staten-Generaal. Als we er nu vanuit gaan dat de wet inderdaad in 1985 in werking kan treden en de aanwijzingsprocedure voor nieuwe gebieden kan starten in of voor de zomer van datzelfde jaar, dan is er een periode liggend tussen 1-8-85 en 1-8-86 die nog niet is voorzien. Alle huidige projecten lopen in principe af op de eerste datum. De betrokken bewindslieden hebben al laten blijken dat de middelen voor het beleid gekontinueerd worden tot inwerkingtreding van de onderwijsvoorrangsgebieden. Deze middelen zullen worden besteed aan verlenging van de huidige projecten, maar niet zonder meer. Dat wil zeggen in een dergelijke situatie is het heel wel denkbaar dat voor het verlengingsjaar nadere voorwaarden worden gesteld aan de projecten. Daarbij valt te denken aan evaluatie toegespitst bijv. op de samenwerking onderwijs en welzijn. In diezelfde periode zijn enige extra middelen beschikbaar die zullen worden gebruikt onder meer voor de voorbereiding van gebiedsaanvragen. Deze middelen zijn zowel afkomstig van het Ministerie van O&W als van WVC. In dit verband valt eveneens te denken aan het beschikbaar stellen van menskracht ten behoeve van het samenstellen van gebiedsplanen in reeds aangewezen gebieden. Met name noodzakelijk in die gebieden waar nu nog geen project is. De definitieve besluiten omtrent de vorm waarin dit alles wordt gegoten moeten nog worden genomen. De welzijnsinstellingen ontvangen daarover in ieder geval voor 1 februari 1985 nader bericht.

In een dergelijk geval verwacht ik weinig of helemaal geen gevolgen voor de rechtspositie van mensen die in het kader van het OVB-beleid werkzaam bij projecten tot 1 augustus 1986.

*Welke middelen stelt WVC nu beschikbaar?*

"Voor het jaar 1985 is een bedrag beschikbaar van 11,9 miljoen gulden. Voor de jaren daarna per jaar een bedrag van 13,6 miljoen gulden. Overigens zij wel vermeld dat in beginsel moet worden gekeken naar het totaalbedrag dat beschikbaar wordt gesteld vanwege O&W en WVC. Dat de voeding van die bron via een bepaalde verdeelsleutel verloopt behoeft nadrukkelijk niet in te houden dat deze sleutel ook van toepassing is per gebied. Daar gelden de eerder vermelde bedragen van 700.000 en 1.150.000 gulden, waaruit de activiteiten en de coördinatie moet worden bekostigd volgens een plan van activiteiten opgesteld in samenwerking tussen deelnemende scholen en welzijnsinstellingen en zo mogelijk zelfs gezamenlijk uit te voeren".



## "DE DEELRAAD HEEFT HET OOK EEN BEETJE"

Het kan verkeren. Terwijl in Rotterdam nota's voorliggen met als titel "Rotterdamse bewonersorganisaties en hun bijdrage aan de Gemeentelijke democratie" en onderzoeksrapporten met als titel "Bewonersorganisaties bezien vanuit de buurt", trekt het Gemeentebestuur van Amsterdam meer definitief de Deel-gemeenteraden-lijn door. In 1987 zullen er vier van deze (territoriale) Gemeenteraadscommissies krachtens de Gemeentewet bijkomen in De Pijp, Buitenveldert, Zuid-Oost (w.o. de Bijlmer) en Watergraafsmeer. Vorig jaar moest de hoofdstedelijke PvdA nog met de oppositiepartij VVD tot deelraads-beslissingen komen; thans zitten ook alle in het College meeregerende partijen weer op één lijn. Tegen zijn nog slechts PSP en PPR. Wethouder Etty - de grote voorvechter van de deelraden - gaat er wel met de bewoners over praten "maar het uitgangspunt moet zijn dat er deelraden komen".

Twijfel over de vreugde bij het volk is er kennelijk nog wel. Zo vond CDA-woordvoerder Bruins Slot dat er maar een grote campagne gevoerd moet worden om "steun bij de bevolking" te krijgen.

Twijfel over de mogelijkheid van de politieke partijen de burgers alsnog te overtuigen van de overwegende voordelen van deze Gemeenteraadsbeslissing is er kennelijk ook; want zo vervolgde het Gemeenteraadslid: "Schakel reclamebureaus in, ik denk aan leuzes als: De Deelraad heeft het ook een beetje".

Een beetje pijnlijk klinkt dat wel, maar wie door woorden heen kan kijken, zal nog meer getroffen zijn door de pro-argumentatie van de hoofdstedelijke CPN, die zegt vóór te zijn omdat de CPN de democratisering van de stad wil en de bevolking meer invloed wil geven.

Liedjes die niet meer mogen in Amsterdam zijn:

"Mokum wat maak je me nou", "Amsterdam huult waar het eens heeft gelachen", "Aan de voet van de Ouwe Wester" (wordt gedecentraliseerd "Aan de muur van de Bijlmer-bajes" enz. per wijk) en "Er is maar één Amsterdam" ten-slotte wordt verboden.

*Wil van de Leur.*

## VALSE BESCHEIDENHEID ?

Opbouwwerkers zijn bescheiden mensen, als het gaat om het presenteren van hun eigen activiteiten, Valse schaamte en een houding van "het resultaat is van de bewoners" kunnen dit verschijnsel misschien verklaren. Gelukkig is er een in sterkte toenemende trend waar te nemen dat opbouwwerkprojecten in de schijnwerpers worden gezet. Het initiatief daarvan gaat zelden uit van de - op dit gebied zo bescheiden-opbouwwerker maar van een andere instantie. Zo werden onlangs in Groningen, Friesland en Drente zes opbouwwerkprojecten heel kort en krachtig beschreven en in een aantrekkelijke vorm verspreid onder 2.500 gemeenteraadsliden en beleidsambtenaren. Zulks op initiatief van de WONN en de drie Provinciale Begeleidingsorganen. Maar productpresentatie en melding van het product blijft een zwakke plek in het opbouwwerk. Soms nemen anderen die functie over en wordt het opbouwwerk door personen uit "onverdachte hoek" in het zonnetje gezet. Zo ook op een studiedag in Leeuwarden over het project Werk en Welzijn waar de Leeuwarder wethouder van financiën, de heer Ir.



G.A. Kessler in zijn openingswoord zowel het experimentele project zelf als het opbouwwerk lovende woorden toesprak. Over het project zei hij:

"Er zijn dus 3 eigenschappen van het project Werk en Welzijn waardoor het een bijzonder project is:

1. het levert een bijdrage aan de herverdeling van betaald en onbetaald werk
2. het levert een bijdrage aan het vergroten van de kwaliteit van de arbeid
3. het is zeer goed inpasbaar binnen de terugploeggedachte en kan de discussie hierover stimuleren.

Het is daarmee één van de betere werkgelegenheidsprojecten in Nederland."

En het opbouwwerk werd door hem als volgt geprezen:

"Het zijn echter niet alleen de deelnemende bedrijven die genoemd moeten worden. Voor alles denk ik dat gesteld mag worden dat zonder de creativiteit, de initiatieven en het doorzettingsvermogen van het Leeuwarder Opbouwwerk dit project van landelijke betekenis nooit van de grond zou zijn gekomen. Waarmee toch maar weer eens bewezen is dat goed opbouwwerk de moeite van het subsidiëren meer dan waard is."

Wanneer dit niet alleen maar gedacht wordt, maar hardop, publiekelijk wordt uitgesproken is het zaak de gesproken woorden op te tekenen en ze te publiceren. Het Mededelingenblad Opbouwwerk leent zich daar gaarne toe.

*Maarten Snel*



## HUISHOUDELIJKE- EN KONSUMENTENVOORLICHTING; EEN EXPERIMENTEEL OPBOUWWERKPROJEKT IN HEERENVEEN

*In een eerdere M.O. (oktober 1984) is melding gemaakt van het feit dat in een vijftal plaatsen het opbouwwerk samen met de Stichting HVP experimenten gestart is rond de huishoudelijke en konsumentenvoorlichting in buurten en wijken.*

*In het navolgende wordt vanuit het experimentele project in Heerenveen een overzicht gepresenteerd van de initiatieven, die men zoal wil ondernemen.*

### 1. Inleiding

Zoals de naam van de plaats al aangeeft, dankt Heerenveen haar ontstaan aan de winning van veen. Deze veenwinning heeft een duidelijk stempel gedrukt op de ontwikkeling van de plaats en de samenstelling van de bevolking in de loop van de tijd.

De gemeente Heerenveen bestaat uit de hoofdplaats Heerenveen met totaal ruim 26.000 inwoners en een groot aantal buitendorpen waar totaal ruim 11.000 mensen wonen.

Onderzoek wijst uit dat kan worden gesteld dat de Heerenveense bevolking gemiddeld:

- een laag opleidingsniveau heeft;
- in de laag gekwalificeerde banen werkzaam is;
- een relatief laag inkomen verdient.

De werkloosheidscijfers lopen ongeveer gelijk met de totale Friese ontwikkeling, welke 3% hoger ligt dan het landelijke gemiddelde. Speciale aandacht verdient het dorp Jubbega in de Oosthoek van de gemeente. Het werkloosheidspercentage is hier erg hoog: tussen de 45 en 50% van de beroepsbevolking.

Dit hoge percentage wordt veroorzaakt door de nogal eenzijdige samenstelling van de beroepsbevolking (bouwvakkers en grondarbeiders).

### 2. Het opbouwwerk in Heerenveen

Waar het bij het experiment ten behoeve van de huishoudeconomie in eerste instantie om gaat is het bereiken van de sociaal-ekonomisch zwakkere groepen.

Het Heerenveens opbouwwerk kiest principieel voor die groepen die het meest in de knel zitten. Bij de afweging welke groepen wel of niet in aanmerking voor opbouwwerkondersteuning komen, hanteert het Heerenveense opbouwwerk zes criteria:

- sociale zekerheid: met dit begrip bedoelen we de sociaal-ekonomische positie van de doelgroepen,
- woonsituatie: hoe staat het met de onderhoudstoestand van de woning en hoe staat de woonomgeving er voor,
- voorzieningen: in hoeverre zijn edukatie, rekreatie en zorg bereikbaar voor de doelgroep, hoe staat het met de bereikbaarheid van akkomodaties, winkels, e.d.,
- sociale kontakten: hoe staat het met de onderlinge relaties (tussen personen en groepen) binnen de doelgroep,
- relatie met de overheid/instanties: hoe staat het met de bereikbaarheid voor de doelgroep van de overheid en andere instanties,
- probleem-oplossend vermogen: in hoeverre is de doelgroep zelf in staat problemen op te lossen, hoe staat het met de organisatiegraad van de doelgroep, hoe staat het met zelfvertrouwen en met het vertrouwen iets te kunnen veranderen.

Deze keuze heeft in de loop der jaren geleid tot een redelijke grote verschei-



denheid aan projecten op het gebied van:

- stadsvernieuwing en woningverbetering,
- kleine kernenproblematiek,
- belangenbehartiging voor en met uitkeringsgerechtigden,
- belangenbehartiging voor en met buitenlandse werknemers.

Dit betekent ook dat het Heerenveense opbouwwerk in de loop van de jaren veel "ingangen" heeft gekregen en directe contacten heeft gelegd met de doelgroepen waar het bij dit experiment om gaat.

### 3. Projektinitiatieven

*3.1. Budgetteringsvraagstukken.* Het Heerenveense opbouwwerk heeft veel al goede contacten met die buurten en groepen die steeds moeilijker komen te zitten met hun "huishoudbboekje".

In één buurt heeft dit al eens geleid tot een spontaan initiatief om een cursus "Hoe ga ik met m'n huishoudgeld om" te organiseren, op verzoek van een aantal vrouwelijke buurtbewoners. In een aantal andere buurten en binnen een aantal organisaties zouden dit soort cursussen georganiseerd kunnen worden. Het opbouwwerk heeft de contacten, de HVP heeft de kennis en ervaring deze cursussen te organiseren.

Gedacht moet worden aan kortlopende, vooral praktisch gerichte cursussen die eens in de zoveel tijd een follow-up kennen met dezelfde groep om te kijken hoe het er op dat moment voorstaat.

De kansen om dit projekt te starten en te continueren liggen gunstig. Buurt- en andere organisaties zijn in Heerenveen altijd bereid mee te denken en mee te praten over dit soort initiatieven. Om de doelgroep ook werkelijk te bereiken zal er een helder, duidelijk en aantrekkelijk kursusaanbod ontwikkeld moeten worden. Uit ervaring blijkt dat de werving van deelnemers het beste via persoonlijke benadering gedaan kan worden.

Samenwerking wordt gezocht met het Maatschappelijk Werk, de Gemeentelijke Sociale Dienst, de Gezinszorg en het Club- en Buurthuiswerk.

De HVP-konsulente zorgt voor het geven van cursussen, individuele informatie en advies en de follow-up.

De opbouwfunktionaris heeft ervaring met de Heerenveense situatie en zorgt voor de contacten met de plaatselijke organisaties.

*3.2 Konsumentenvoorlichting.* Een belangrijk uitgangspunt bij konsumentenvoorlichting behoort te zijn dat het aansluit bij de belevingswereld van mensen in dit geval dus sociaal-ekonomisch zwakke groepen.

Er zal gebruik gemaakt moeten worden van die kanalen die deze groep ook bereiken. Deze kanalen zijn ondermeer:

- de plaatselijke advertentiekranen,
- de buurtkranten en de verenigingsbladen/clubbladen,
- de lokale radio- en televisie-omroep.

De advertentiekranen en de lokale omroep bieden in principe de mogelijkheid om iedere week een korte rubriek op te nemen in het kader van de konsumentenvoorlichting.

De buurtkranten en verenigings/clubbladen komen over het algemeen wat minder vaak uit maar hebben een groot bereik en zijn dus zeer geschikt voor publiciteit op dit terrein.

Een idee, wat verder nog in het kader van het experiment uitgewerkt moet worden, is om iedere week een lijst te publiceren waarin wordt aangegeven bij welke winkel dit keer het pak suiker, de fles melk en de waspoeder het goedkoopst is.

Met andere woorden, wat nu al de wekelijkse praktijk is voor veel gezinnen met een minimum-inkomen, namelijk de aanbiedingen op een rijtje zetten, wordtdan centraal gedaan en bijvoorbeeld iedere week bekend gemaakt via



de lokale omroep.

Bij dit projektinitiatief zal samengewerkt moeten worden met de plaatselijke media, de redakties van buurtkranten en verenigings/clubbladen, landelijke konsumentenorganisaties en de plaatselijke winkelbedrijven.

Het is de bedoeling dat vanaf de start van dit projektinitiatief er een 'innige' samenwerking is tussen HVP-konsulente en opbouwwerkkoninktionaris.

*3.3 Onderzoek Jubbega e.o.* De eerder geschetste situatie in Jubbega verdient speciale aandacht. Aan de ene kant omdat de werkloosheidspercentages in dit gebied erg hoog liggen en de verdere inkomenssituatie ook niet erg rooskleurig is. Aan de andere kant omdat de meeste bewoners van dit gebied zich toch aardig weten te redden. De oorzaak hiervan ligt in het feit dat ook in ekonomisch betere tijden bouwvakkers en grondarbeiders van tijd tot tijd zonder werk zaten. Een (eigen) huis met tuin, een aktief verenigingsleven, burenhulp en een sterk saamhorigheidsgevoel zorgden ervoor dat maar weinigen "buiten de boot vielen".

Dit saamhorigheidsgevoel zorgde er tevens voor dat buitenstaanders weinig vat kregen op deze gemeenschap.

Zo langzamerhand is dat nu enigszins veranderd. Dit maakt dan ook in principe een behoeftenonderzoek, in nauwe samenwerking met de plaatselijke organisaties, mogelijk.

De bedoeling is een kortlopend onderzoek te houden naar enerzijds behoeften op het terrein van budgetteringsvraagstukken en anderzijds de behoefte aan de gezamenlijke opzet van een aantal aktiviteiten op het terrein van werkplaatsen en koöperaties.

Samenwerking is hier noodzakelijk met plaatselijke organisaties en eventueel een extern onderzoeksinstituut zoals de Werkplaats Opbouwwerk Noord-Nederland.

Het opbouwwerk zal zich bij dit projektinitiatief bezighouden met de kontakten met plaatselijke organisaties en het ondersteunen van initiatieven op het gebied van werkplaatsen en koöperaties.

De HVP kan zich desgewenst naar aanleiding van dit onderzoek bezig gaan houden met het opzetten van budgetvoorlichting en individuele informatie en advies.

Gezamenlijk zal het onderzoek worden opgezet, uitgevoerd en de gegevens worden verwerkt.

*3.4 Werkwinkel "Vrouwen in de Bijstand".* Deze werkwinkel zal zich vooral richten op het hergebruik van kleding. Onder hergebruik wordt verstaan:

- het herstellen en verkopen van kleding voor volwassenen en van kinderkleding,
- het veranderen van textiel in modieuze kleding,
- het verwerken van textiel tot vloerkleden d.m.v. voddeweven,
- het verwerken van textiel tot bijv. wandkleden,
- het verven en spinnen van schapevachten.

Naast een gunstig effekt op "het huishoudboekje" kan dit projekt tevens bijdragen aan de bevordering van deskundigheid en het weerbaar maken van vrouwen in de bijstand.

Dit projektidee heeft ondertussen al wat handen en voeten gekregen. Plannen zijn verder uitgewerkt en een aantal subsidieverzoeken zijn ingediend onder andere bij de gemeente en het Koningin Julianafonds.

Wil het projekt echter enige kans van slagen hebben dan zal het, zeker in een startfase, goede ondersteuning en begeleiding moeten krijgen. Dit zou goed ingepast kunnen worden in het kader van dit experiment.

Vanuit het HVP zou bekeken moeten worden, welke behoeften er bij de groep "Vrouwen in de Bijstand" liggen op het vlak van budgetvoorlichting.

*3.5 Projekt "Klein Onderhoud".* Vanuit het Buurtenoverleg Heerenveen is

een plan ontwikkeld om het klein onderhoud, in eerste plaats voor huurders, beter te gaan regelen.

Het idee is een Klein Onderhoudsdienst te starten die technische diensten aanbiedt aan huurders met een smalle beurs, die niet in staat zijn deze werkzaamheden zelf te verrichten.

Deze diensten bestaan uit:

- schilderen, witten en behangen,
- eenvoudig timmerwerk,
- tuinonderhoud,
- hand- en spandiensten bij verhuizingen,
- eenvoudig loodgieters- en elektriciteitswerk.

De rente op de waarborgsommen zal voor dit projekt aangewend moeten worden zodat een aantal structurele arbeidsplaatsen binnen dit projekt geschapen kunnen worden.

Die huurders, die hun rente niet terugvragen zijn automatisch lid van het onderhoudsfonds en kunnen tegen een gereduceerd tarief gebruik maken van de diensten die het fonds biedt.

Dit plan is op papier gezet en oriënterend besproken met de wethouder voor werkgelegenheidsaangelegenheden en de directeur van het Gewestelijk Arbeidsbureau. Hun reacties waren dermate positief dat het plan nu ter beoordeling bij de Heerenveense woningbouwcorporaties ligt.

Binnenkort zullen de eerste besprekingen over dit plan met de korporaties worden gevoerd.

Mocht de opzet, zoals die er nu in konsept ligt, niet door kunnen gaan, dan liggen er nog een aantal andere mogelijkheden om projecten op dit terrein te ontwikkelen.

*3.6 Initiatieven buurtwerkplaatsen/koöperaties.* Vanuit het al eerder genoemde Buurtenoverleg, zijn er ideeën over het in eigen beheer uitvoeren van onderhoud van huurwoningen en een systeem van het in eigen beheer uitvoeren van woningverbetering.

Vooraf die woningverbetering, zoals de uitbouw van (kleine) huurwoningen, die niet door het rijk worden gesubsidieerd, maar die wel noodzakelijk zijn om van een goed bewoonbare woning te kunnen spreken. Te denken valt hierbij ook aan isolatie van woningen.

Deze ideeën zullen in het kader van het experiment samen met de betrokkenen verder uitgewerkt moeten worden.

#### 4. Opdrachtgeverschap

Het opdrachtgeverschap zal bij voorkeur in handen worden gegeven van diegenen die direkt te maken hebben met de uitvoering van het experiment.

Gezien de samenwerking tussen de HVP-konsulent(e) en de opbouwwerk(st)er lijkt het verstandig beide beroepskrachten te laten functioneren onder hetzelfde opdrachtgeverschap.

Dit laat onverlet het feit dat beide beroepskrachten in dienst zijn bij hun eigen werkgever.

Het opdrachtgeverschap zou gedelegeerd kunnen worden aan een projectgroep, waarin in de Heerenveense situatie in ieder geval buurtorganisaties en organisaties van uitkeringsgerechtigden vertegenwoordigd zijn.

#### 5. Start van het projekt

Alle begin is moeilijk, zeker de start van een experimenteel projekt. Gekozen is voor een start waarbij een goede samenwerking plaatsvindt met bestaande organisaties.

Zo is in overleg met een buurtorganisatie gekozen voor een opzet, waarbij vier achteréenvolgende weken gerichte konsumenténinformatie via folders huis-aan-huis wordt verspreid.

Daarna volgt een onderzoeksfase waarbij via een aantal interviews gepeild wordt:



de lokale omroep.

Bij dit projektinitiatief zal samengewerkt moeten worden met de plaatselijke media, de redakties van buurtkranten en verenigings/clubbladen, landelijke konsumentenorganisaties en de plaatselijke winkelbedrijven. Het is de bedoeling dat vanaf de start van dit projektinitiatief er een 'innige' samenwerking is tussen HVP-konsulente en opbouwwerkfunktionaris.

*3.3 Onderzoek Jubbega e.o.* De eerder geschetste situatie in Jubbega verdient speciale aandacht. Aan de ene kant omdat de werkloosheidspercentages in dit gebied erg hoog liggen en de verdere inkomenssituatie ook niet erg rooskleurig is. Aan de andere kant omdat de meeste bewoners van dit gebied zich toch aardig weten te redden. De oorzaak hiervan ligt in het feit dat ook in economisch betere tijden bouwvakkers en grondarbeiders van tijd tot tijd zonder werk zaten. Een (eigen) huis met tuin, een actief verenigingsleven, burenhulp en een sterk saamhorigheidsgevoel zorgden ervoor dat maar weinigen "buiten de boot vielen".

Dit saamhorigheidsgevoel zorgde er tevens voor dat buitenstaanders weinig vat kregen op deze gemeenschap.

Zo langzamerhand is dat nu enigszins veranderd. Dit maakt dan ook in principe een behoeftenonderzoek, in nauwe samenwerking met de plaatselijke organisaties, mogelijk.

De bedoeling is een kortlopend onderzoek te houden naar enerzijds behoeften op het terrein van budgetteringsvraagstukken en anderzijds de behoefte aan de gezamenlijke opzet van een aantal activiteiten op het terrein van werkplaatsen en koöperaties.

Samenwerking is hier noodzakelijk met plaatselijke organisaties en eventueel een extern onderzoeksinstituut zoals de Werkplaats Opbouwwerk Noord-Nederland.

Het opbouwwerk zal zich bij dit projektinitiatief bezighouden met de contacten met plaatselijke organisaties en het ondersteunen van initiatieven op het gebied van werkplaatsen en koöperaties.

De HVP kan zich desgewenst naar aanleiding van dit onderzoek bezig gaan houden met het opzetten van budgetvoorlichting en individuele informatie en advies.

Gezamenlijk zal het onderzoek worden opgezet, uitgevoerd en de gegevens worden verwerkt.

*3.4 Werkwinkel "Vrouwen in de Bijstand".* Deze werkwinkel zal zich vooral richten op het hergebruik van kleding. Onder hergebruik wordt verstaan:

- het herstellen en verkopen van kleding voor volwassenen en van kinderkleding,
- het veranderen van textiel in modieuze kleding,
- het verwerken van textiel tot vloerkleden d.m.v. voddeweven,
- het verwerken van textiel tot bijv. wandkleden,
- het verven en spinnen van schapevachten.

Naast een gunstig effect op "het huishoudboekje" kan dit projekt tevens bijdragen aan de bevordering van deskundigheid en het weerbaar maken van vrouwen in de bijstand.

Dit projektidee heeft ondertussen al wat handen en voeten gekregen. Plannen zijn verder uitgewerkt en een aantal subsidieverzoeken zijn ingediend onder andere bij de gemeente en het Koningin Julianafonds.

Wil het projekt echter enige kans van slagen hebben dan zal het, zeker in een startfase, goede ondersteuning en begeleiding moeten krijgen. Dit zou goed ingepast kunnen worden in het kader van dit experiment.

Vanuit het HVP zou bekeken moeten worden, welke behoeften er bij de groep "Vrouwen in de Bijstand" liggen op het vlak van budgetvoorlichting.

*3.5 Projekt "Klein Onderhoud".* Vanuit het Buurtenoverleg Heerenveen is



een plan ontwikkeld om het klein onderhoud, in eerste plaats voor huurders, beter te gaan regelen.

Het idee is een Klein Onderhoudsdienst te starten die technische diensten aanbiedt aan huurders met een smalle beurs, die niet in staat zijn deze werkzaamheden zelf te verrichten.

Deze diensten bestaan uit:

- schilderen, witten en behangen,
- eenvoudig timmerwerk,
- tuinonderhoud,
- hand- en spandiensten bij verhuizingen,
- eenvoudig loodgieters- en elektriciteitswerk.

De rente op de waarborgsommen zal voor dit projekt aangewend moeten worden zodat een aantal structurele arbeidsplaatsen binnen dit projekt geschapen kunnen worden.

Die huurders, die hun rente niet terugvragen zijn automatisch lid van het onderhoudsfonds en kunnen tegen een gereduceerd tarief gebruik maken van de diensten die het fonds biedt.

Dit plan is op papier gezet en oriënterend besproken met de wethouder voor werkgelegenheidsaangelegenheden en de directeur van het Gewestelijk Arbeidsbureau. Hun reacties waren dermate positief dat het plan nu ter beoordeling bij de Heerenveense woningbouwcorporaties ligt.

Binnenkort zullen de eerste besprekingen over dit plan met de korporaties worden gevoerd.

Mocht de opzet, zoals die er nu in konsept ligt, niet door kunnen gaan, dan liggen er nog een aantal andere mogelijkheden om projekten op dit terrein te ontwikkelen.

*3.6 Initiatieven buurtwerkplaatsen/koöperaties.* Vanuit het al eerder genoemde Buurtenoverleg, zijn er ideeën over het in eigen beheer uitvoeren van onderhoud van huurwoningen en een systeem van het in eigen beheer uitvoeren van woningverbetering.

Vooraf die woningverbetering, zoals de uitbouw van (kleine) huurwoningen, die niet door het rijk worden gesubsidieerd, maar die wel noodzakelijk zijn om van een goed bewoonbare woning te kunnen spreken. Te denken valt hierbij ook aan isolatie van woningen.

Deze ideeën zullen in het kader van het experiment samen met de betrokkenen verder uitgewerkt moeten worden.

#### 4. Opdrachtgeverschap

Het opdrachtgeverschap zal bij voorkeur in handen worden gegeven van diegenen die direkt te maken hebben met de uitvoering van het experiment. Gezien de samenwerking tussen de HVP-konsulent(e) en de opbouwwerk(st)er lijkt het verstandig beide beroepskrachten te laten functioneren onder hetzelfde opdrachtgeverschap.

Dit laat onverlet het feit dat beide beroepskrachten in dienst zijn bij hun eigen werkgever.

Het opdrachtgeverschap zou gedelegeerd kunnen worden aan een projectgroep, waarin in de Heerenveense situatie in ieder geval buurtorganisaties en organisaties van uitkeringsgerechtigden vertegenwoordigd zijn.

#### 5. Start van het projekt

Alle begin is moeilijk, zeker de start van een experimenteel projekt. Gekozen is voor een start waarbij een goede samenwerking plaatsvindt met bestaande organisaties.

Zo is in overleg met een buurtorganisatie gekozen voor een opzet, waarbij vier achtereenvolgende weken gerichte konsumenteninformatie via folders huis-aan-huis wordt verspreid.

Daarna volgt een onderzoeksfase waarbij via een aantal interviews gepeild wordt:

- hoe de informatie is ontvangen en wat men er mee heeft gedaan
- hoe men denkt over vervolgactiviteiten in de vorm van bijvoorbeeld cursussen of gezamenlijke activiteiten zoals gebruikerskoöperaties of reparatiediensten.

Alle stappen worden steeds in nauwe samenwerking met de buurtorganisatie gedaan.

Een ander startinitiatief is het samen met het Buurtoverleg opzetten van woonlastenenquêtees in een aantal buurten in Heerenveen.

#### 6. Tenslotte

Zoals eerder vermeld, verkeren veel van de hierboven genoemde initiatieven en ideeën in een startfase.

Pas in de loop van de drie jaar zal duidelijk worden of er een konstruktieve samenwerking mogelijk is tussen konsumentenvoorlichtingsorganisaties en opbouwwerk ten behoeve van sociaal-ekonomisch zwakke groepen.

Zodra de resultaten op dit vlak te vermelden zijn, zullen wij hierop uitgebreid terugkomen.

*Sieb Louwsma,  
Stichting Opbouwwerk Heerenveen, Bad-  
weg 6a, 8442 AD Heerenveen,  
tel. 05130-26600.*

### ONDERWIJS EN JEUGDWERKLOOSHEID

Wat is de school gelegen aan de jeugdwerkloosheid, ligt het in haar mogelijkheden bijdragen te leveren ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid of rekent zij het niet tot haar competentie.

Vragen die, nu de werkloosheid onder jongeren structureel wordt of is, zeer relevant zijn.

Mensen werkzaam in de Stos/V.O.-projecten lopen keihard tegen deze vragen op. Het formuleren van antwoorden vereist veel denk- en praatwerk, maar vooral veel creativiteit.

Op een studiedag in november is aan de hand van een aantal inleidingen en een projectvoorstel, getracht om meer zicht te krijgen op de relatie school-arbeidsmarkt en te werken aan/zicht te krijgen op eigen handelingsmogelijkheden.

Het werken middels een projectvoorstel bleek te hoog gegrepen, met name in de middag stond (wederom) de discussie rond samenwerking centraal. Eén van de ideeën die n.a.v. deze studiedag naar voren kwam was om voortaan te gaan werken met één of twee konkrete voorbeeldprojecten (turn-key projecten) waarin specifiek wordt aangegeven het doel van het projekt, de vorm, de werkwijze, enz.

Dit idee zal verder uitgewerkt worden en begin 1985 zullen hiertoe voorstellen ontwikkeld worden.

De inleidingen zijn integraal opgenomen in het verslag, dat rond 15 december beschikbaar komt. Het gaat om een 4-tal inleidingen, te weten:

1. Een algemene inleiding door de heer K. Boonen, Raad voor Jeugdbeleid,
2. Inleiding over "Binnenschoolse" activiteiten, C. de Boer, Centrum 16/22, Den Haag,
3. Inleiding over arbeidservaringsleren door W. Veugelers, Universiteit van Amsterdam,
4. Inleiding over een jongerenwerkplaats, St. Jozefschool, Nijmegen (LTS).

*Voor meer informatie:  
Bart Lammers, Platform Opbouwwerk,  
tel. 070-521354.*



## DE OPBOUWERKFORMATIE ANNO 1984

### Een voorbeschouwing

Wat is er waar van de bewering dat het welzijnswerk c.q. opbouwwerk heeft afgedaan? Dit werk zou geen bijdrage meer leveren aan het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken die zich op buurt- en wijkniveau voordoen. Is het juist dat de gemeenten erop uit zijn het opbouwwerk een zachte dood te laten sterven?

Of is het zo dat van deze werksoort één van de weinige stimulansen uitgaat naar mensen om hun lot in eigen hand te nemen waar het zaken in de directe leefomgeving betreft?

Is het in "eigen beheer" nemen van bijvoorbeeld woningen en voorzieningen een goed antwoord op de kolonialisering van de leefwereld? Gemeenten blijven steeds meer te streven naar vormen van zelf- of medebeheer door bewoners, en zien in opbouwwerk een middel om dit streven te realiseren.

Tegen dit decor speelt het onderzoek "Opbouwwerkformatie 1984" zich af. Het wil in de eerste plaats in kaart brengen waar het opbouwwerk zich manifesteert. Eind 1979 heeft het NIMO een soortgelijk onderzoek verricht: "Opbouwwerk in Nederland; een overzicht". In vijf jaar is er echter veel veranderd. Aanwijzingen daarvoor werden reeds gevonden in de zgn. Trendonderzoekingen die het NIMO de afgelopen twee jaren op verzoek van Mededelingen Opbouwwerk (M.O.) heeft verricht.

Door bezuinigingen, herstruktureringen/fusies is het opbouwwerk drastisch gewijzigd. Nieuwe probleemvelden dienden zich aan en werden door het opbouwwerk betreden. Er zijn nogal wat instellingen verdwenen. Andere zijn afgeslankt.

Aan deze woelingen is nog geen einde gekomen. Weliswaar voorziet het overgrote deel van de instellingen die tot nu toe hebben gereageerd geen bezuinigingen meer op de opbouwwerkformatie, maar ongeveer de helft van de 165, verwacht verschuivingen in de probleemvelden waaraan aandacht wordt besteed. Werkgelegenheid/werkloosheid springt daarbij in het oog als een terrein waarop meer de nadruk zal worden gelegd. In mindere mate geldt dat voor etnische minderheden en onderwijs. De come-back van dit laatste probleemveld is opmerkelijk.

Het onderzoek is nog in volle gang. De sluitingsdatum voor inzending van vragenlijsten is gesteld op 21 december a.s. De resultaten van dit onderzoek zullen in eerste instantie worden gepubliceerd in het februari-nummer van M.O.

### Waar nog opbouwwerk?

Wat brengt het onderzoek in kaart?

Om te beginnen willen we weten waar opbouwwerkers (nog) aan het werk zijn. Om die vraag te kunnen beantwoorden is het nodig om te omschrijven wat onder opbouwwerk wordt verstaan.

Voor de definitie van opbouwwerk hebben we in dit onderzoek aangesloten op wat daarover is gezegd in de informatie-brochure "Opbouwwerk als lokale voorziening". Deze brochure is vorig jaar uitgebracht door het samenwerkingsverband Voorlichting Opbouwwerk.

Opbouwwerkers (m/v) zijn betaalde beroepskrachten die aan sociaal-ekonomisch zwakke groepen de volgende diensten aanbieden:

- sociaal-organisatorische ondersteuning
- strategische ondersteuning
- edukatieve ondersteuning



Deze ondersteuning vergroot de machtsbasis van groepen. Zij zijn daardoor beter in staat tot beïnvloeding van het beleid dat inwerkt op hun dagelijks leven en/of tot vormen van eigen medebeheer.

De functie-aanduiding "opbouwwerker" is geen noodzakelijke voorwaarde geacht om iemand als opbouwwerker in de zojuist omschreven zin aan te merken. In de praktijk blijkt een grote verscheidenheid aan functie-aanduidingen te bestaan; niettemin worden die werkers door de instellingen onder de noemer opbouwwerk als in het onderzoek bedoeld, aangeduid.

#### Kenmerken van werkers

We komen zo te weten hoeveel opbouwwerkers er zijn. We hebben ook gevraagd naar de volgende kenmerken van individuele werkers:

- tijdstip indiensttreding
- functie-kode volgens de CAO-Welzijn
- opleidingsniveau
- financieringsbron
- voorziene bezuiniging
- geslacht
- leeftijd
- etnische achtergrond.

Met behulp van deze gegevens kunnen verschillende soorten vragen worden beantwoord, zoals bijvoorbeeld:

- Is er nog sprake van doorstroming in het werkersbestand?
- Is opbouwwerkland nog steeds een mannenland?
- Neemt de etnische verscheidenheid van het werkersbestand toe?
- Welke bezuinigingen staan ons nog te wachten?
- Zijn er op deze kenmerken verschillen tussen grote en kleine instellingen vast te stellen, of tussen verschillende gemeenten?

#### Probleemvelden

Waar houden deze opbouwwerkers zich mee bezig?

We hebben de instellingen zes probleemvelden voorgelegd met de vraag op welke daarvan de opbouwwerkers daadwerkelijk activiteiten verrichten. De probleemvelden zijn ontleend aan voorgaande onderzoeken:

- Wonen
- Verkeer
- Werkgelegenheid/werkloosheid
- Leefsfeer in buurt en wijk
- Voorzieningen
- Onderwijs

Binnen elk probleemveld zijn onderscheidingen gemaakt.

Deze gegevens leveren een beeld op van de bemoeienissen van opbouwwerk anno 1984. Door dit beeld te vergelijken met het eerste Trends '83 onderzoek, zijn evt. verschuivingen zichtbaar te maken.

De instellingen is ook de vraag voorgelegd of zij op die verschillende probleemvelden zich richten op specifieke groepen, zoals jeugd en jongeren, etnische minderheden, vrouwen, uitkeringsgerechtigden.

Er is niet alleen gevraagd op welke terreinen men activiteiten ontplooid, maar ook of er aan die terreinen in verschillende mate aandacht werd besteed. Langs deze weg krijgen we een indruk van de zwaartepunten in het werk. Tenslotte is direkt de vraag gesteld of de instellingen verschuivingen in aandacht verwachten. Een voorlopige indruk is in het begin van dit artikel al weergegeven.

#### Gebruik van ondersteuning

Het laatste onderdeel van de vragenlijst betrof de ondersteuning waarvan opbouwwerkinstellingen bij de uitvoering van hun werkzaamheden op de

diverse terreinen al of niet gebruik maken. Bijvoorbeeld: Schakelt men bij het werken aan wonen het LOS in? Vraagt men advies aan een Bureau Kleinschalig Werk wanneer men actief is op het terrein van werkgelegenheid? Onze veronderstelling is dat opbouwwerk-instellingen zich van advies laten dienen met name door instanties die zich buiten het welzijnsveld bevinden, dan wel een mix laten zien. Een minderheid van de instellingen zou zich uitsluitend richten voor advies en ondersteuning bij welzijnsinstanties zoals bijv. de begeleidingsorganen. Een verwant vermoeden onzerzijds was dat opbouwwerkinstellingen metterdaad expertise inschakelen, het met andere woorden niet allemaal op hun eentje uitzoeken. Vooralsnog lijkt een eerste inspectie van het materiaal onze vermoedens niet te bevestigen. De konklusie is echter zeer voorlopig, omdat dit deel van de vragenlijst vaak niet is ingevuld.

### Adressen

De basis van ons adressenbestand van opbouwwerkinstellingen is gelegd in het al genoemde onderzoek uit 1979. Doelstelling van het huidige onderzoek was, tegen de achtergrond van de vermelde wijzigingen in het opbouwwerk-veld, om het adressenbestand up to date te maken. Het geaktualiseerde adressenbestand is nodig om evenals de vorige keer een overzicht per provincie te maken waarin voor elke instelling is weergegeven op welke probleemvelden zij actief is. Door vermelding van adressen en telefoonnummers is het voor instellingen mogelijk onderling contact te leggen en zo ervaringen uit te wisselen. Hetzelfde overzicht is evenzeer van belang voor een gerichte benadering van een opbouwwerkinstelling door ondersteuningsinstellingen, die bijv. nieuw informatie-materiaal hebben ontwikkeld. Tenslotte bewijst het geziene adressenbestand zijn waarde voor toekomstig onderzoek. Dank zij het nieuwe bestand kan in volgende jaren op betrouwbare wijze een steekproef worden getrokken.

### Gemeenten

Met het oog op de aanpassing van ons adressenbestand hebben we ook de afdelingen welzijn van de gemeenten in Nederland aangeschreven. Zij worden geacht een nauwkeurig overzicht te hebben van instellingen waar lokaal opbouwwerk wordt bedreven. Langs deze weg komen we wellicht instellingen op het spoor die tot nu toe buiten ons vizier zijn gebleven. Bovendien was er, door ook de gemeenten aan te schrijven, een grotere kans op informatie. Immers, zou een instelling de vragenlijst niet terugsturen, dan zou de gemeente het misschien doen. Bovendien fungeerde het onderzoek met de daarin vervatte verwijzing naar de al genoemde definitie van opbouwwerk als follow-up van de voorlichtingscampagne die vorig jaar is gehouden. Tot nu toe hebben iets minder dan de helft van de gemeenten op ons verzoek om medewerking gereageerd.

### Beeld opbouwwerk bij derden

Een laatste deel van ons onderzoek is een zeer beknopte enquête onder instellingen, die over zgn. terreinspecifieke kennis en know how beschikken. Op basis daarvan adviseren zij bewonersgroepen en opbouwwerk. Als pendant van de vraag aan de instellingen voor opbouwwerk, van welke ondersteuning zij gebruik maken, hebben we de terreinspecifieke adviesinstanties gevraagd of zij in hun praktijk opbouwwerkers tegenkomen. Als dat het geval is, hoe taxeren zij dan het nut van opbouwwerkers voor hun adviespraktijk. Ongeveer een derde van de aangeschreven ondersteuningsinstellingen heeft tot nu toe gereageerd.

*Ad Raspe  
Kaas Vos  
NIMO, Havensingel 8,  
5211 TX 's-Hertogenbosch,  
tel. 073-137295.*



## BASIS-EDUKATIE BIJ WVC LATEN

Het samenwerkingsverband Welzijnswerk en Onderwijsvoorrang heeft met instemming kennis genomen van een door J. Worrel (PvdA) en M. Beinema (CDA) ingediende motie om de basis-edukatie in belangrijke mate onder de hoede van het departement van WVC te laten.

De heer Beinema stelde in de Kamer dat het verplaatsen van de edukatieve kernfunctie afbreuk doet aan wezenlijke samenhangen, zoals die niet per ongeluk zijn ontwikkeld en gegroeid binnen de welzijns-praktijk en het beleid. De heer Worrel wees er op dat 50% van de meest essentiële sociaal-edukatieve praktijken vanuit welzijnspraktijken tot ontwikkeling gekomen zijn: organisch aansluitend op behoeften in het dagelijks leven en de maatschappelijke werkgelijkheid in eigen buurt, wijk of groep.

In een brief aan de leden van de vaste kamerkommissie welzijn schrijven het Landelijk Welzijns Overleg OV en het Werkgeversoverleg Landelijke Ondersteuning Welzijnswerk OV dat overheveling naar Onderwijs en Wetenschappen het weghalen betekent van de basis-edukatie bij haar ontstaansbronnen, t.w. samenhangen in het dagelijks leven (zo is het geen dom toeval dat veel alfabetiseringswerk zich ontwikkelde in het verlengde van een "actie-groep voor renovatie van het woonwagenkamp" of in het verlengde van ouder-activiteiten in het kader van onderwijsstimuleringswerk rond buurt en basisschool).

De samenstellers van de brief zijn "niet kapot" van de bevinding van oud-geschiedenisleraar H. Vonhoff, die de regulatie van planning en beheer bij O. & W. superieur acht aan die van het welzijns-departement. Het zijn immers exact die hoog te schatten institutionele bekwaamheden en tradities die maken dat Onderwijs & Wetenschappen niet kon en niet kan voorzien in de essenties van wat thans geëtiketteerd en apart gezet wordt als "basis-edukatie".

Er is dan ook veel meer te zeggen vóór onverkorte handhaving van wat de Minister van WVC zelf in zijn begrotingstoelichting omschrijft als een "geïntegreerd toerustings-beleid".

In de brief wordt ook nog gewezen op de samenhangen van deze begrotingspost met het in ontwikkeling zijnde onderwijsvoorrangsbeleid.

Overigens is de brief geen ongenueanceerd pleidooi om "alles" wat gerangschikt kan worden onder basis-edukatieve activiteiten uitsluitend of primair binnen WVC-kaders te laten vallen. Het is wel een onderstreping van de essentie van de motie, die eerst en vooral gezien wordt als een vingerwijzing dat de vakminister van WVC geen integrerende onderdelen van zijn "toerustings-beleid" in de losse verkoop moet gooien.

## GROEPSWONEN VOOR OUDEREN

"Met anderen wonen, elkaars leven delen en samen verder gaan"

Zo verwoordde één van de oprichtsters van de ouderen-woongemeenschap "de Halmen" in Enschede haar motieven om samen met enkele anderen een woongemeenschap te starten.

Goed voorbeeld doet volgen, dat blijkt wel uit het feit dat ook elders in het land ouderen initiatieven ondernemen om woonkollektieven te starten.

Inmiddels is de landelijke vereniging "Groepswonen van ouderen" opgericht met de volgende taken. Ten eerste de bevordering van het idee en de mogelijkheden van groepswonen door ouderen, ten tweede de dienstverlening aan initiatieven in de richting van het groepswonen en ten derde de belangenbehartiging en beleidsbeïnvloeding, om de initiatieven verder ondersteund te krijgen.

Bij het groepswonen voor ouderen komen drie centrale elementen naar voren: gemeenschappelijkheid, zeggenschap over de nieuwe woonvorm en herkenbaarheid van de eigen ideeën in de gemeenschappelijke woonvorm. In die zin zijn de woongroepen voor ouderen te beschouwen als een uitdrukking van een emancipatieproces onder ouderen, voorzover zij zich weten te onttrekken aan het denken dat het hier gaat om een nieuwe voorziening voor ouderen.

Het laatste is wel belangrijk; nadrukkelijk wordt gesteld dat het groepswonen niet een (goedkoper) alternatief kan zijn voor het wonen in een bejaardentehuis.

Veel, zo niet alle (woon)voorzieningen voor ouderen zijn ontwikkeld vóór ouderen, heel weinig is gerealiseerd met de ouderen.

Het blijkt, dat waar "professionals" initiatiefnemer zijn bij het groepswonen, deze vooral oog hebben voor het voorzieningenkarakter van het groepswonen, bijvoorbeeld afgezet tegen het verzorgingstehuis. Dit houdt dan het risico in dat het groepswonen voor ouderen beschouwd en behandeld gaat worden als één van de voorzieningen voor ouderen, met bijbehorende regels, voorschriften en afhankelijkheden.

De ouderen die het initiatief tot een gezamenlijk woonproject hebben genomen, gaan er in ieder geval van uit dat geen nieuwe voorziening in het leven is geroepen. Het moet nog maar blijken in wat voor richting het initiatief zich ontwikkelt.

Het is heel wel mogelijk, dat veel van de professionele voorzieningen, zoals die nu bestaan, overbodig worden. Maar dat is niet het uitgangspunt. Startpunt is het wonen zoals een groep ouderen zich dat zelf voorstelt.

Bij sommige initiatieven gaat het om een combinatie van wonen en werken; duidelijk met het oogmerk dat betrokken ouderen op eigen wijze een nieuwe functionele plaats in de samenleving willen veroveren.

Anderen stellen juist het gemeenschappelijk wonen centraal, met als doel elkaar ondersteuning te geven bij de dagelijkse gang van zaken en het ouder worden.

Naast de eigen wensen zijn het de praktische mogelijkheden die van invloed zijn op de uiteindelijke vorm van het groepswonen.

De initiatiefnemers van de woongemeenschap "De Halmen" zijn na aanvankelijke speuracties naar een geschikt pand, uiteindelijk met een woningbouwvereniging in zee gegaan, voor het huren van een nog te bouwen complex. Dat had in ieder geval het grote voordeel dat in samenwerking met de architect nauwlettend gezocht is naar de vormgeving die het beste aansloot bij de eigen woonwensen van de groep.

Uit het relaas van de verschillende initiatiefnemers blijkt dat het betaalbaarheidsmotief wel meespeelt, maar niet een doorslaggevende factor is. Allereerst en bovenal gaat het om een vorm van zelfstandig wonen met anderen, waarvan de zeggenschap over de eigen leef- en woonomstandigheden een essentieel onderdeel vormt.

*Meer informatie is te verkrijgen bij de Landelijke Vereniging Groepswonen van Ouderen, Paleisstraat 35 hs, 1012 RW Amsterdam.*



**ONDERHOUDS KORT-GEDINGEN  
MET MEDEWERKING VAN BOUW & WONINGTOEZICHT**

Een blijvend probleem, waar het opbouwwerk in stadsvernieuwingsgebieden mee te maken heeft, is de slechte onderhoudstoestand van de oude(re) woningen. Met name de oude woningen, die in particuliere handen zijn, vertonen regelmatig zeer ernstige gebreken. Juist ten aanzien van deze woningen, is het voor huurders en buurtcomitees erg moeilijk om kollektieve acties te organiseren die leiden tot het wegwerken van het achterstallig onderhoud.

Het huurrecht kent een aantal procedures, waarmee een huurder de verhuurder kan dwingen zijn onderhoudsplicht na te komen. Het nadeel van de meeste procedures is het feit, dat zij zeer tijdrovend zijn.

De procedure die wij hieronder bespreken kost weinig tijd, zij biedt grote kansen op succes en zij leent zich uitstekend voor het organiseren van kollektieve acties.

**De procedure**

1. De huurder en zijn advocaat stappen naar het gemeentelijk Bouw & Woningtoezicht (BWT).
2. Huurder, advocaat en een inspekteur van BWT bekijken de gebreken van de woning. De inspekteur van BWT stelt een rapport op van zijn bevindingen.
3. Huurder en advocaat dagvaarden de verhuurder in kort-geding.
4. Bij de president van de rechtbank, treedt de inspekteur van BWT als deskundige getuige van de huurder op.
5. De president gaat de woning zelf bekijken, samen met de advocaten van beide partijen en de inspekteur van BWT.
6. De inspekteur licht ter plaatse zijn rapport toe, en hij legt uit hoe de gebreken verholpen kunnen worden. (Op dit moment blijken in de praktijk de meeste verhuurders door de knieën te gaan).
7. Na enkele weken komt het vonnis, bestaande uit:
  - een opsomming van de gebreken, die verholpen moeten worden
  - hoe die gebreken verholpen moeten worden
  - de plicht om na de werkzaamheden, de resultaten ter goedkeuring te laten beoordelen door BWT
  - een dwangsom van enkele tienduizenden guldens, voor het geval de verhuurder zijn plicht niet nakomt
  - de bevoegdheid voor de huurder om, in het geval de verhuurder zijn plicht niet nakomt, de dwangsom met de huur te verrekenen (de huurder hoeft dan enkele jaren geen huur meer te betalen)

**Enkele voorwaarden**

1. De huurder moet, indien hij een kort-geding aanspant, een spoedeisend belang hebben. Er moet dus sprake zijn van ernstige gebreken, die het woongenot van de huurder aantasten. Rechters nemen overigens redelijk snel aan, dat er sprake is van een spoedeisend belang.
2. De gebreken, die de huurder verholpen wil hebben, moeten duidelijk tot de onderhoudsplicht van de verhuurder behoren. Indien hierover onduidelijkheid bestaat, dan zal de kort-geding rechter de huurder verwijzen naar een gewone onderhoudsprocedure.

**De voordelen van deze procedure**

1. Zoals gezegd, de huurder ziet zeer snel resultaat. Binnen enkele weken, hooguit twee maanden, heeft de huurder een vonnis.
2. De huurder heeft een gratis getuige-deskundige, in de vorm van het gemeentelijk Bouw & Woningtoezicht. BWT is onpartijdig, dus de kans is groot dat de rechter het advies van BWT volgt.

3. Het vonnis bevat de plicht tot controle door BWT. Dit garandeert een redelijke kwaliteit van de onderhoudswerkzaamheden.
4. De dwangsom, en met name het feit dat de huurder de dwangsom met de huur mag verrekenen, is een effectieve sanktie, die de kans zeer groot maakt, dat de verhuurder ook daadwerkelijk zijn onderhouds-plicht nakomt.
5. In Amsterdam is gebleken, dat er van deze procedure een grote preventieve werking uitgaat. Het is regelmatig voldoende om de verhuurder slechts te dreigen met deze procedure.

Hoe kan het opbouwwerk deze procedure van de grond krijgen?

In Amsterdam is deze procedure als volgt tot stand gekomen:

De sociale advocatuur heeft deze procedure eerst enkele keren met "bevriende" inspecteurs van BWT uitgeprobeerd. Toen bleek dat de president van de rechtbank bereid was aan deze procedure mee te werken, is er overleg gestart met de directeur van BWT, om tot vaste afspraken te komen. Dit overleg liep moeizaam, zodat de wethouder eraan te pas moest komen om de knoop door te hakken. De wethouder ging akkoord, omdat deze procedure ook voor de gemeente grote voordelen biedt. De gemeente hoeft dan namelijk geen dure en tijdrovende aanschrijvingsprocedures meer te voeren om verhuurders te dwingen hun woningen te onderhouden.

Naar onze mening is er een taak weggelegd voor het opbouwwerk en voor bewoners-deskundigen om de sociale advocatuur en de gemeente bij elkaar te brengen, zodat ernstige onderhoudsklachten in stadsvernieuwing-sbuurten in het vervolg met deze procedure effectief aangepakt kunnen worden.

*Gerben Schumacher  
Rob Widdershoven*

## KOMENDE THEMANUMMERS MEDEDELINGEN OPBOUWWERK

Het themanummer van januari '85 zal worden gewijd aan het onderwerp automatisering. Er worden beschrijvingen van een aantal praktijk-toepassingen door opbouwwerkinstellingen/bewonersorganisaties in Nederland en Engeland gegeven, o.m. op het gebied van financiële administratie, tekstverwerking en dokumentatie. Verder wordt ingegaan op (mogelijke) toepassingen van de computer als hulpmiddel bij onderzoeken in de buurt, bij hulpvraag-analyse, inspraak-procedures en ruileconomie. Aandacht zal voorts worden besteed aan een landelijk informatienetwerk, ervaringen elders, mogelijkheden van hard- en software, enz. Voor een deel zal het themanummer bestaan uit een verslag van de op 14 december te Utrecht gehouden bijeenkomst 'Opbouwwerk & de digitaalmarkt', waar in korte inleidingen en demonstraties vooral aandacht is besteed aan praktische toepassingen van de computer.

Het is de bedoeling om in maart '85 een themanummer uit te brengen over gif in de wijk. Dit themanummer zal gaan over de positie van bewoners-organisaties, hun problemen en hun oplossingen. Op welke manier, met welk doel en met welke middelen gaan bewonersorganisaties dit probleem te lijf? Daarnaast zal aandacht worden besteed aan het beleid, met name waar het gaat om de verhouding gemeente-provincie-rijk en de consequenties hiervan voor de buurt/wijk.

Oproep. Diegenen die een bijdrage willen leveren aan dit themanummer, in de zin zoals hierboven geformuleerd, wordt verzocht zich te melden bij de redactie van M.O., Bart Lammers of Charlotte Krop, tel.070-521354.



## TOERUSTINGSSTRUKTUUR ONDERWIJSVOORRANG

Er is overeenstemming bereikt over de (formele aspecten van de) toerustingsstructuur onderwijsvoorrang tussen het Ministerie van WVC en een aantal instellingen die bereid zijn om de landelijke en regionale ontwikkelingsfunktionarissen in dienst te nemen. Deze instellingen hebben een "joint venture" gevormd die aanspreekbaar is op de formele aspecten van het werkgeverschap. De inhoudelijke invulling van de ontwikkelingsfunctie zal worden bepaald door een commissie van betrokkenen in de regio waar de funktionaris werkzaam is.

Joint venture

De werkgevers voor de regionale funktionarissen zijn:

- Stichting P.G.U.-projecten (Provinciaal Opbouworgaan Noord-Brabant): regio Brabant, Limburg en Zeeland. Deze functie is al sinds juni 1984 ingevuld door Corrie van Rijn.
  - Raja Drente: voor de regio Groningen, Friesland, Drente en de kop van Overijssel.
  - Op dit moment is de werkgever t.b.v. de funktionaris in de regio Overijssel, Gelderland en het gebied ten oosten van de stad Utrecht nog niet bekend.
  - Instituut voor Opbouwwerk Rotterdam, voor de funktionaris t.b.v. de regio Noord-Holland, Zuid-Holland en de rest van Utrecht.
- De tweede landelijke funktionaris heeft als werkgever het Landelijk Platform Opbouwwerk.

De sollicitatieprocedures t.b.v. werving, selectie en aanstelling van de funktionarissen zijn op dit moment in volle gang. Hopenlijk kunnen de werkers rond april beginnen met hun inwerkperiode, en zullen zij volgend jaar september operationeel zijn.

Regionale begeleidingscommissies

Het is de bedoeling dat een regionale begeleidingscommissie inhoudelijke invulling geeft aan de ontwikkelingsfunctie, de betrokken funktionaris inwerkt, kennis en deskundigheid ter beschikking stelt t.b.v. de werkontwikkeling, prioriteiten aangeeft e.d.

Zo'n commissie kan bestaan uit uitvoerend welzijnswerkers, werkbegeleiders van provinciale steun-instellingen en gebiedskoördinatoren t.b.v. het welzijnswerk.

De vertegenwoordigers van de regionale begeleidingscommissies vormen samen met het team van toerustingsfunktionarissen de kerngroep van het Landelijk Welzijnswerkers Overleg Onderwijsvoorrang.

*Meer informatie bij Connie Schijf,  
tel. 070-521354.*

**ONDERWIJSVOORRANGSGEBIEDEN:  
SAMENWERKING EN KOÖRDINATIE**

Wil de structuur zoals hierboven geschetst in de praktijk enigszins kunnen werken, dan is het een voorwaarde dat WVC faciliteiten toekent voor gebiedskoördinatie t.b.v. het welzijnswerk.

De gebiedskoördinatie is immers de schakel naar het uitvoerend werk in de gebieden en vice versa naar de kerngroep.

Bovendien wordt samenwerking in het nieuwe Onderwijsvoorrangsbeleid veel breder uitgewerkt dan in het voormalige stimuleringsbeleid: alle sectoren op het gebied van welzijn, welke zich bezighouden met edukatie en ontwikkeling, zoals het alfabetiseringswerk, de volwasseneducatie, werk t.b.v. minderheden, maar ook het jongerenwerk etc., zijn potentiële samenwerkingspartners.

Gebiedskoördinatie waarin samenhang wordt ontwikkeld in de bijdrage van de verschillende welzijnsfuncties op uitvoerend niveau, is hierbij onmisbaar.

#### Wat is een "gebied"?

Overigens is, gezien ook de onduidelijkheid over de OVB-doelstellingen, nog niet helder wat nu precies onder een "gebied" moet worden verstaan. Meestal wordt hierover gedacht als de optelsom van een aantal basisscholen + soorten Voortgezet Onderwijs. Gebiedssamenwerking is dan met name samenwerking tussen scholen + één of meer welzijnsinstellingen: een kwantitatief uitgebreider vorm van de vroegere "schoolstimulering". Deze opvatting wordt gelegitimeerd door het feit dat het om een Onderwijsvoorrangsbeleid gaat.

De problemen en de analyse hiervan zullen vnl. vanuit onderwijskategorieën worden gedefinieerd.

Op enkele regionale studiedagen, waar vooruitlopend op de invoering van het OVB o.m. is gepraat over bezuinigingen en gebiedsfaciliteiten, kwam ook een andere manier van kijken naar voren. Daarin worden gebieden beschouwd als een optelsom van buurten waarin de problemen, afhankelijk van de buurtsituatie, per buurt anders worden beleefd en ook een andere uitwerking hebben.

Uitgaande van het standpunt dat je de potenties in een buurt, aanwezig in de vorm van voorzieningen, waar vooral ook bij kinderen, jongeren en volwassenen, moet benutten om veranderingen tot stand te brengen, wordt onderwijsvoorrang veel meer een gezamenlijke inspanning van instellingen en hun doelgroepen, welke edukatie en ontwikkeling tot primaire taak hebben.

Onderwijsvoorrangsbeleid is daarmee veel meer een edukatief ontwikkelingsbeleid.

Samenwerking is dan niet primair samendoen, maar een uitdrukking van een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor de som van achterstelligsproblemen in een bepaald gebied; deze verantwoordelijkheid komt "bovenop" de instellingsverantwoordelijkheid.

Onderwijsvoorrang veronderstelt hierbij een aantal basisvoorzieningen in een gebied, welke vorm kunnen geven aan aanwezige potenties onder kinderen, jongeren en volwassenen.

#### Landelijke dag gebiedsanalyse en samenwerking op gebiedsniveau

In januari/februari zal een bijeenkomst worden georganiseerd waarin de dilemma's waarvoor het welzijnswerk zich gesteld ziet aan de orde zullen komen, met daaraan gekoppeld mogelijke handelingsperspektieven. Het gaat dan om vragen als

- de belangen van kinderen, jongeren en volwassenen bij het maken van en werken met een probleemanalyse van een gebied
- de fuikwerking van begrippen als probleemanalyse t.o.v. bijv. een gebiedsanalyse welke juist mobiliserend werkt
- buurt/bewonersbelangen t.o.v. institutionele belangen van onderwijs en welzijnswerk
- functie, nut en beperkingen van "de" probleemanalyse
- enz.

Datum en plaats worden nog nader bekend gemaakt.

*Inlichtingen bij Connie Schijf, Platform Opbouwwerk, tel. 070-521354.*



## UITWISSELING VAN HULPMIDDELEN

Het samenwerkingsverband 'Uitwisseling van hulpmiddelen in het opbouwwerk' heeft als vervolg op de uitgave van een brochure geïnventariseerd in hoeverre instellingen daadwerkelijk gebruik hebben gemaakt van dit documentatie-overzicht om elders ontwikkelde hulpmiddelen op te sporen en toe te passen.

Aan de instellingen is gevraagd of zij indertijd materiaal hebben gezonden, of zij daar reacties op hebben ontvangen en of zij zelf gebruik gemaakt hebben van de in de brochure vermelde hulpmiddelen. Ook is de instellingen gevraagd in hoeverre zij een vervolg op de brochure zinvol achten, dan wel de voorkeur geven aan alternatieven.

Een steekproef van zo'n 10% heeft uitgewezen dat gemiddeld de helft van de instellingen materiaal ter beschikking hadden gesteld en dat 60% daarvan n.a.v. de brochure een verzoek kregen om dit toe te zenden.

Een derde van de instellingen heeft op basis van de brochure elders materiaal aangevraagd; 70% van deze instellingen kon het materiaal gebruiken, d.w.z. ze hebben het materiaal toegepast in/aangepast aan de eigen situatie.

In beide gevallen ging het zowel om publikaties op het gebied van organisatie en presentatie, werkuitvoering als specifieke terreinen en groepen.

Gevraagd naar hun oordeel over de kwantiteit en de kwaliteit van de brochure, vond 20% de kwantiteit onvoldoende/onvolledig, 15% was niet tevreden over de kwaliteit (weinig toelichting, weinig inzicht). 20% had geen mening over kwantiteit/kwaliteit van de brochure. Vijftien procent noemde de brochure zowel kwantitatief als kwalitatief "als aanzet" bruikbaar en ongeveer 40% van de instellingen gebruikte kwalificaties als "goed" of "prima".

### Een vervolg?

Zo'n twaalf procent van de instellingen vond dat er géén vervolg aan dit initiatief moet worden gegeven. De overige instellingen wilden een vervolg op de brochure (35%) en/of alternatieven gerealiseerd zien: het jaarlijks organiseren van een hulpmiddelen-markt (20%), het inrichten van een centraal distributie- of verzamelpunt (40%), het uitgeven van handleidingen op diverse terreinen (45%). Eén instelling kwam met de suggestie om van de brochure een losbladige uitgave te maken, waar jaarlijks aanvullingen in kunnen worden opgenomen.

De Werkplaats Opbouwwerk Noord-Nederland stelde drie vervolgstappen voor, nl.:

- het klusteren, schiften en procesmatig groeperen van de losse stukken
- het identificeren van witte plekken (= diskrepantie tussen actieve praktijk en ontbrekende hulpstukken)
- een internationale inventarisatie.

Gesteld kan worden dat bijna alle instellingen uit de steekproef een vervolg van de brochure op de een of andere wijze zinvol vinden. Het samenwerkingsverband zal bekijken of en hoe hieraan kan worden voldaan.

*Inlichtingen bij Charlotte Krop,  
Platform Opbouwwerk, tel. 070-521354.*

**IDEALISTEN IN ZAKEN**

Het politiek cultureel centrum De Populier te Amsterdam heeft onlangs de tweede publikatie in de serie Heimwee naar de toekomst getiteld "Idealisten in zaken" uitgebracht.

De publikatie bevat artikelen en interviews over de werkbeweging -kleinschalige bedrijven, koöperaties, "schem je eigen werk"-projecten, buurtökonomie - en over de verhouding van de werkbeweging tot de traditionele politieke partijen en de vakbeweging.

De werkbeweging is een bonte verzameling van bedrijven, projecten en andere initiatieven met onderling grote verschillen. Een beweging van mensen die via autonome arbeid maatschappelijke veranderingen willen bewerkstelligen. Zelf beslissen over je arbeidsomstandigheden, de kwaliteit van je produkt en het ontlopen van gedwongen werkloosheid zijn de meest gehoorde motieven om "je eigen werk te scheppen".

"Idealisten in zaken" geeft veel aandacht aan de idealen en de praktijk van de werkbeweging. Daarnaast speelt de verhouding tussen de werkbeweging een rol in het boek. Deze verhouding wordt gekenmerkt door reële strategische meningsverschillen, maar ook door argwaan en wantrouwen.

*De verkoopprijs van "Idealisten in Zaken" is f 15,-. Verkrijgbaar bij uitgeverij De Populier, Nieuwe Herengracht 93, 1011 RX Amsterdam. 020-233673*

**HUURSUBSIDIE: WIE DOKT VOOR HET JONGERENWOONRECHT?**

Met de publikatie van een rapport over huursubsidie en jongerenwoonrecht heeft de Stichting Ideële Kamerbemiddeling en Huisvesting (SIKH) onlangs het startschot gegeven voor een campagne rond het recht op betaalbaar wonen voor jongeren.

Het SIKH-rapport laat zien hoe de belofte van "de politiek": minimumjeugdloon als inkomensgarantie en huursubsidie als waarborg voor toegang tot de woningmarkt, langzamerhand onder de tafel werd gewerkt. In de tabellen aan de hand waarvan het huursubsidiebedrag wordt vastgesteld, komen de huidige inkomens van jongeren helemaal niet voor. Dat heeft tot gevolg dat huursubsidie, het instrument dat betaalbaar wonen moest garanderen, voor deze groep niet werkt. Dit is ten onrechte één van de minst bekende onrechtvaardigheden in het huursubsidiesysteem.

Uit het rapport blijkt dat een 18-jarige met jeugdloon of uitkering na aftrek van woonlasten te weinig geld overhoudt om normaal van te leven: ongeveer f. 400,- per maand. Gesteld wordt dat dit neerkomt op afschaffing van het woonrecht: thuis wonen is weer het devies.

Het SIKH doet voorstellen ter verbetering, waarbij het er vooral om gaat het huursubsidiesysteem aan te passen aan het werkelijke inkomen van de huurders. Aan de voorstellen is een prijskaartje gehangen: ze vergen een aanvulling van zo'n 100 miljoen gulden op een totale begrotingspost van 1,8 miljard. Dat is niet te veel gevraagd, maar een kwestie van solidariteit, aldus het SIKH.

*Het rapport kan worden aangevraagd bij het SIKH, Weteringschans 98, 1017 XS Amsterdam, tel. 020-262090.*



PARTICIPATIE VAN PATIËNTEN/KONSUMENTEN  
 IN DE GEZONDHEIDSZORG

Er zijn de laatste jaren een paar boeken verschenen over emancipatorische en sociale bewegingen van de laatste decennia. Ik doel hier op "Emancipatiebeweging in Nederland" van Dr. H. Verweij-Jonker en ook bijvoorbeeld "Een wenkend perspectief? Nieuwe sociale bewegingen en kulturele veranderingen" van Hans van der Loo e.a. Zeer opvallend ontbreekt in deze boeken een beschrijving van het fenomeen "patiëntenorganisaties". Dat is heel jammer want sinds de jaren '70 is er in de gezondheidszorg iets ingrijpends aan het veranderen door m.n. het ontstaan en de activiteiten van de patiënten/konsumenten-organisaties. In het bestek van dit artikel zal ik het gemis aan theoretische beschouwingen zoals in bovengenoemde boeken beschreven niet goed maken en zal ik mij beperken tot een korte beschrijving van de stand van zaken. Wel hoop ik dat binnenkort iemand zich eens met de fundamentele betekenis van de door mij beschreven ontwikkeling gaat bezighouden.

Als ik mij nog herinner hoe vroeger bij ons thuis de dokter werd ontvangen, dan kan ik een licht gevoel van wrevel nauwelijks onderdrukken. Zeer onderdanig waren we en met kennelijk verschuldigde eerbied werd er naar hem geluisterd. De huisgenoten bewogen zich op de tenen door het huis als de dokter met de patiënt bezig was. Er is natuurlijk wel het één en ander veranderd. In het algemeen is het heel onderdanige er ten opzichte van veel hoogwaardigheidsbekleders wel een beetje afgegaan. Veel mensen weten door de grotere toegankelijkheid van informatie ook veel meer en zijn dus feitelijk minder afhankelijk. Soms lijkt het zelfs omgekeerd en worden de zogenaamde deskundigen bestookt met hun eigen wapens. Voor een voorbeeld, even een zijspoor: mensen die zich met het milieu bezighouden weten tegenwoordig prima hoe ze zich tegen de officiële deskundigen moeten verweren en boeken niet zelden sukses. Aktievoerders rond stadsvernieuwing weten vaak heel veel over bestemmingsplannen, huurprijsberekeningen; bewoners van wijken die op gifbelten zijn gebouwd steken de koppen bij elkaar en komen zeer ter zake kundig voor zichzelf op. Etcetera, etcetera.

Ook in de gezondheidszorg is er zo langzamerhand erg veel beweging gekomen. De mens, de patiënt, is mondiger aan het worden en is zowel individueel als kollektief voor zichzelf op de bres geklommen. Dit proces zou wel eens een zeer ingrijpende breuk kunnen opleveren met de traditionele geneeskunde. Want dokters zullen hun ivoren torens moeten gaan verlaten en patiënten zullen in een veel grotere mate verantwoordelijkheid voor hun eigen gezondheid moeten gaan dragen. Wat dat allemaal voor gevolgen heeft is nauwelijks te voorspellen, maar dat het ingrijpend zal veranderen staat wel vast.

Een belangrijke aanwijzing daarvoor vormt het ontstaan van allerhande patiëntengroeperingen. Er zijn mensen die zich gegroepeerd hebben rondom huisartsenpraktijken en gezondheidscentra, met als doel een betere gezondheidszorg in de eigen wijk of buurt tot stand te brengen. Er zijn echter ook mensen die zich rond veelvuldig voorkomende ziekten (zoals bijvoorbeeld suikerziekte) of juist zeer zeldzaam voorkomende ziekten hebben verzameld. Hierbij ging en gaat het vaak om verbetering van voorzieningen voor die bepaalde ziekte en om aandacht ervoor van de publieke opinie. Ook bestaan er nogal wat ouderverenigingen en zelfhulpinitiatieven op het gebied van de gezondheidszorg.

Tel daarbij op de gezondheids- en/of medicijnwinkels en je hebt een zeer groot aantal ( $\pm 300$ ) verenigingen en organisaties waarvan de leden of deelnemers zich actief met hun eigen of andermans gezondheidssituatie



bezighouden. Steeds meer mensen keren zich trouwens ook af van de officiële gezondheidszorg en wenden zich tot wat wel genoemd wordt de "alternatieve geneeskunst".

Ook daar vindt zelforganisatie plaats en nemen steeds meer mensen het heft in eigen handen. Deze ontwikkelingen zijn niet meer tegen te houden en zullen met ontwikkelingen op het gebied van patiëntenrecht een grote invloed uitoefenen op de gezondheidszorg.

De laatste jaren is er een zekere tendens waar te nemen naar bundeling van verschillende organisaties die iets gemeenschappelijks hebben. Zo zijn de Stichting Nederlandse Gehandicaptenraad en de Vereniging Samenwerkende Ouder- en Patiëntenorganisaties (V.S.O.P.) ontstaan; hierbij zijn respectievelijk zo'n veertig en zo'n twintig verenigingen en stichtingen aangesloten. Die bundeling heeft onder andere tot gevolg gehad dat men zich meer ging bezighouden met zaken die uitstijgen boven sommige deelbelangen. De activiteiten van de Gehandicaptenraad bijvoorbeeld met de zogenaamde kumulatienota (alle negatieve bezuinigingsgevolgen voor gehandicapten); de nota's van die raad over de sociale zekerheid en de AWBZ-eigen bijdrage maar ook de activiteiten van de V.S.O.P. op het gebied van de voorlichting over erfelijkheid en de vroegtijdige onderkenning zijn daar goede voorbeelden van. Maar ook bij andere organisaties zoals de Algemene Vereniging voor Patiëntenbelangen en de Cliëntenbond in de Geestelijke Gezondheidszorg werd de behoefte merkbaar ook op beleidsniveau invloed te krijgen. Het pleidooi van de AVP voor onafhankelijke klachtenbehandeling resulteerde inmiddels - bij wijze van experiment - in de opzet van een drietal informatie- en klachtenburo's. De strijd van de Cliëntenbond voor een betere rechtspositie voor psychiatrische patiënten is onder meer uitgemond in het patiëntenvertrouwenswerk in psychiatrische ziekenhuizen, fundamentele kritiek op het wetsontwerp Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen (BOPZ) en tal van acties tegen dwangbuisbehandelingen. Naast deze organisaties houden ook de Consumentenbond en het Konsumenten Kontakt zich al jaren bezig met de belangen van de konsument van gezondheidsvoorzieningen.

#### Landelijk Platform

De totstandkoming van het Landelijk Patiënten/Consumenten Platform is weer een latere ontwikkeling. De hiervoor genoemde organisaties maken er deel van uit. Daarnaast zijn de twee vakcentrales FNV en CNV waarnemend lid. Het Platform is uitdrukkelijk geen koepelorganisatie die activiteiten van de deelnemende organisaties overneemt maar wel een organisatie die coördinerend en uitvoerend bezig is met al die zaken waar een gemeenschappelijk belang mee wordt gediend. Zo houdt het Platform zich bezig met de rechtspositie van de patiënt/konsument (klachtenbehandeling, medisch kontrakt, bescherming persoonlijke levenssfeer, e.d.); met het organiseren van kadertrainingen; met het ontwikkelen van participatiemodellen op regionaal en plaatselijk nivo (voor zover er geen zelfstandige initiatieven ontstaan); met het ondersteunen van patiënten/konsumenten in vertegenwoordigende organen en last but not least met het zeer omvangrijke werk van de Nationale Raad voor de Volksgezondheid waarin het Platform met drie leden en drie plaatsvervangende leden vertegenwoordigd is.

#### Patiëntenbeweging op plaatselijk nivo

De laatste ontwikkeling is thans de totstandkoming van allerlei provinciale, regionale en plaatselijke platforms. Dit is een rechtstreeks gevolg van de aanname van de Wet Voorzieningen Gezondheidszorg. In deze wet immers wordt aan vertegenwoordigers van de gebruikers van voorzieningen in en van de gezondheidszorg een belangrijke rol toebedeeld in de advies en bestuursstructuur in die gezondheidszorg. En omdat in bedoelde wet



ook nogal wat taken en bevoegdheden naar lagere bestuursorganen worden gedecentraliseerd ligt het voor de hand dat er dus ook op dat nivo aan patiëntenkant enige beweging valt waar te nemen.

Overigens is inmiddels al weer een nieuwe wet (ter vervanging van de WVG) op komt n.l. de Wet Gezondheidszorg en Maatschappelijke Dienstverlening (WGM) en in deze wet is de vertegenwoordiging van de gebruikers weer helemaal weg gedereguleerd. Inmiddels was er echter al zoveel in gang gezet met het gaan samenwerken van patiëntenorganisaties op lokaal en provinciaal nivo en waren bijvoorbeeld ook provinciale raden voor de volksgezondheid zich al zo vergaand aan het voorbereiden op toelating van vertegenwoordigers van gebruikers dat dit proces niet zo maar te stoppen is, als men dat al zou willen. Vanuit patiëntenzijde is vanzelfsprekend met kracht geprotesteerd tegen de voornemens tot deregulering zoals verwoord in de WGM. Provinciale, regionale en plaatselijke platforms hebben geen hiërarchische verbinding met het Landelijk Patiënten/Konsumenten Platform. Daar waar de noodzaak tot het vormen van een platform zich voordoet wordt een initiatief, of dat nu door de overheid, door de provinciale raad, het opbouwwerk of door de patiëntenorganisaties zelf wordt geïnitieerd, door het Landelijk Patiënten/Konsumenten Platform ondersteund in samenwerking met de Werkgroep 2000. De voorkeur gaat wel uit naar een vorm van organisatie die zoveel als mogelijk vanuit en door de patiëntenorganisaties zelf wordt bepaald. Belangrijk is ook dat de ervaring vanuit het Landelijk Patiënten/Konsumenten Platform leert dat juist het samengaan van algemene patiënten en consumentenorganisaties met categorale patiënten- en gehandicaptenorganisaties een meerwaarde oplevert die anders nooit tot stand zou komen.

Minstens drie gevaren bedreigen de hierboven geschetste ontwikkelingen.

1. De overheid zet zijn plannen tot deregulering op dit gebied door.
2. De gevestigde personen en/of organisaties in de gezondheidszorg dulden wellicht enige inspraak maar versterken daarmee hun eigen machtspositie.
3. De patiëntenorganisaties hebben onvoldoende onderlinge samenhang en missen het uithoudingsvermogen om invloed(macht)-verwervende strategieën te ontwikkelen.

In het bestek van dit artikel zal ik hier thans niet verder op ingaan. Ik volsta met de konstatering dat vanuit de patiëntenbeweging voldoende zicht is op deze en andere gevaren die de participatie van patiënten/konsumenten in de gezondheidszorg bedreigen. En inzicht is (zo hebben velen van ons als patiënt tot vervelens toe moeten horen) de eerste stap naar verandering.

*Hans van der Wilk,  
Landelijk Patiënten/Consumentenplat-  
form, Lt.-Gen. van Heutszlaan 6,  
3743 JN Baarn, tel. 02154-22130.*

## STUDIEDAG "BELANGENORGANISATIE VAN ZORGGEbruikers"

Op zaterdag 16 februari a.s. organiseert de Werkplaats Opbouwwerk Noord-Nederland - samen met patiëntengroepen en opbouwwerkers - een studiedag over noodzaak en mogelijkheden om de belangenorganisatie van gebruikers van de gezondheidszorg ter hand te nemen.

De studiedag vindt plaats in het centrum voor geestelijk gehandicapten "Borneroord" te Beetsterzwaag (bij Drachten) en duurt van 10.00 - 17.00 uur.

Het ochtendprogramma bestaat uit lezingen van Erik Heydelberg (andragoog/publicist) en Kees van Dommelen (opbouwwerker Eindhoven) en wordt afgesloten met een panel bestaande uit vertegenwoordigers van algemene patiëntenverenigingen, die zullen worden ondervraagd over een aantal actuele thema's.

's Middags kan men deelnemen aan één van de volgende themagroepen/workshops:

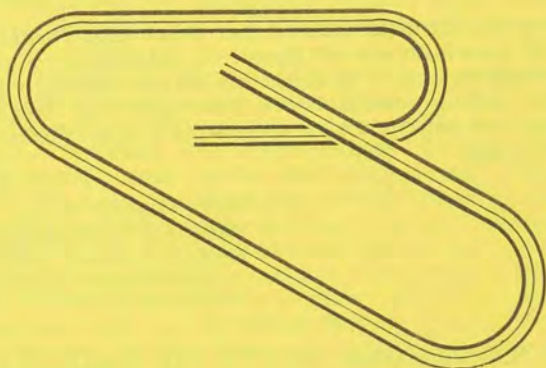
1. opzetten van een patiëntenbelangengroep.
2. ondersteuning van patiëntenbelangengroepen.
3. werken met patiëntenklachten.
4. patiëntenbelang en gezondheidscentrum.
5. ziekenfondsen en democratisering.
6. patiëntenplatforms.
7. zelfhulpgroepen.
8. positie van patiënten in de psychiatrie.
9. vrouwen en gezondheidszorg.

De dag wordt afgesloten met een optreden van het Socialistisch Koor Leeuwarden en een toespraak van het Tweede Kamerlid Wilfried de Pree.

De deelnamekosten bedragen f. 45,-- voor beroepskrachten en f. 12,50 voor vrijwilligers, inclusief lunch, koffie en thee, een verslag van de studiedag, alsmede een studiemap die men vóór 9 februari krijgt toegezonden.

*Aanmelding vóór 1 februari door overmaking van het verschuldigde bedrag op giro 37.31.791 t.n.v. WONN Drachten o.v.v. naam, functie en de nummers van 2 themagroepen (in volgorde van voorkeur).*

*Nadere informatie bij Wim Blok, tel. 05120-18925.*





## DE GEMEENTE: HEER IN HET VERKEER?

**Bewoners en verkeersveiligheid**

Verkeers(on)veiligheid bepaalt mede of buurten en wijken leefbaar zijn. Door verkeer voortgebracht gevaar, stank en lawaai doen een aanslag op het leefklimaat. Veel bewonersgroepen houden zich dan ook bezig met verkeersveiligheidsproblemen. Sommige groepen richten zich exclusief op deze kwesties, andere behandelen deze als onderdeel van omvattender leefbaarheidsproblemen. De activiteiten van bewonersgroepen op dit vlak rechtvaardigen erkenning van bewonersgroepen in de aanpak van verkeersveiligheidsproblemen door de overheid. Op rijksniveau is er bij de opstelling van het Nationaal plan voor de verkeersveiligheid op bescheiden schaal rekening mee gehouden. Vergeleken met andere onderdelen van dat plan geniet de bewonersinbreng echter een zeer lage prioriteit. Niettemin, volgens het plan zouden er maatregelen getroffen moeten worden om de effectiviteit en efficiency van de ondersteuning van bewonersgroepen te vergroten en om de zelfredzaamheid van bewonersgroepen te versterken.

*Onderzoek.* Het afgelopen jaar heeft het NIMO een onderzoek uitgevoerd naar knelpunten in de aanpak van verkeersveiligheidsproblemen. Dit is gebeurd in samenwerking met vier verkeersveiligheidsorganisaties - de Fietsersbond ENFB, pressiegroep Stop de Kindermoord, Veilig Verkeer Nederland en de voetgangersvereniging VBV - en in overleg met WVC, de directie Verkeersveiligheid van het Ministerie V. en W. en het Platform Opbouwwerk. Het doel van het onderzoek was te achterhalen welke maatregelen gewenst zijn om de inbreng van bewonersgroepen in verkeersveiligheidsproblematiek te versterken. Drie vraagstellingen zijn in het onderzoek aan de orde gekomen:

1. Met welke hulpmiddelen kunnen bewonersgroepen zelf aan oplossingen werken van verkeersveiligheidsproblemen?
2. Aan welke vormen van ondersteuning hebben bewonersgroepen behoefte om optimaal aan oplossingen op dit terrein te kunnen werken?
3. Op welke wijze kunnen bewonersgroepen, opbouwwerk en verkeersveiligheidsorganisaties gezamenlijk meer structurele problemen aanpakken?

*Informantgroepen.* Om antwoord te kunnen geven op deze vraagstellingen zijn vraaggesprekken gevoerd met bewonersgroepen, opbouwwerkinstellingen en met de vier verkeersveiligheidsorganisaties. Twaalf bewonersgroepen en tien opbouwwerkinstellingen waren gekozen op grond van hun contacten met de vier verkeersveiligheidsorganisaties. Vier bewonersgroepen zijn opgespoord via artikelen in dagbladen, terwijl acht opbouwwerkinstellingen zijn achterhaald door middel van het Opbouwwerk-trend-onderzoek '84 waaruit bleek dat zij zich met verkeersveiligheid bezighielden.

*Rapport.* Het onderzoek mondde uit in een rapport "Verweer tegen onveilig verkeer". Het rapport bevat een weergave van knelpunten in de aanpak van verkeersveiligheidsproblemen door bewonersgroepen, opbouwwerk en verkeersveiligheidsorganisaties.

De bevindingen van bewonersgroepen en opbouwwerkinstellingen bevatten voor verkeersveiligheidsorganisaties aanwijzingen om de eigen werkwijze en prioriteiten nog eens te bezien. Van sommige knelpunten in de ondersteuning door verkeersveiligheidsorganisaties ligt het voor de hand dat deze door de organisaties afzonderlijk worden opgepakt, bijvoorbeeld kritiek op informatiemateriaal.

Daarnaast hebben de samenstellers van het rapport, in aansluiting op behoeften en suggesties die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen, een voorstel gedaan om een Landelijk Steunpunt Verkeersveiligheid in te stellen

dat de uitwisseling van informatie bevordert ten behoeve van bewonersgroepen, opbouwwerk en verkeersveiligheidsorganisaties.

Enkele taken die aan dit steunpunt worden toegeschreven, zijn:

- een overzicht maken en bijhouden van verkeersveiligheidsactiviteiten van bewonersgroepen
- in kaart brengen van service-instanties die bewoners ondersteunen met betrekking tot inhoudelijke en organisatorische probleemgebieden
- inventariseren en aktualiseren van informatief materiaal
- bewonersgroepen met elkaar in contact brengen en doorverwijzen naar service-instanties
- het signaleren van manko's in de terugkoppeling tussen bewonersgroepen en verkeersveiligheidsorganisaties, in beide richtingen.

Dit voorstel wordt binnen elk van de vier verkeersveiligheidsorganisaties besproken. Hun reakties worden door WVC verwerkt tot een projekt-aanvraag die wordt ingediend om gelden vrij te maken die in het Nationaal plan voor verkeersveiligheid zijn gereserveerd voor maatregelen om de inbreng van bewonersgroepen in verkeersveiligheidsproblematiek te versterken (maatregel 13.1). Op korte termijn wordt hierover een beslissing genomen.

#### Knelpunten in de aanpak van verkeersproblemen door bewonersgroepen

De leidraad voor gesprekken met bewonersgroepen en opbouwwerkinstellingen was gericht op de knelpunten die zich naar de ervaring van gesprekspartners voordoen in hun pogingen verkeersproblemen aan te pakken.

Er blijkt een grote diversiteit aan knelpunten voor te komen.

Niet alle knelpunten zijn even zwaar, evenmin komen de verschillende knelpunten in dezelfde mate voor. Maar zoveel is duidelijk, dat bewonersgroepen veel en zeer uiteenlopende obstakels moeten overwinnen bij hun pogingen om de verkeersveiligheid te vergroten.

Het zwaartepunt ligt in de konfrontatie met de wegbeheerder: op een enkele uitzondering na hebben alle bewonersgroepen\* zwaarwegende problemen ondervonden in de onderhandeling met de wegbeheerder. Dat is in de meeste van de onderzochte gevallen de gemeente. Voor we daar wat uitvoeriger op ingaan, noemen we in vogelvlucht de overige belemmeringen waarmee bewonersgroepen te kampen hebben.

Een zeer belangrijke bron van problemen wordt gevormd door de lange tijdsspanne die meestal overbrugd moet worden voor plannen gerealiseerd worden: de helft van de bewonersgroepen geeft aan, dat motivatie en uithoudingsvermogen zwaar op de proef worden gesteld, vooral wanneer resultaat voortdurend uitblijft. Het afnemen van de motivatie is veelal te herleiden tot het verloop van de onderhandeling met de wegbeheerder.

Andere frekwent voorkomende problemen hebben deels te maken met manko's in kennis, deels met het intern functioneren van de bewonersgroep. Ongeveer eenderde van de informanten geeft aan als knelpunt te hebben ervaren:

- gebrekkig inzicht in het functioneren van de wegbeheerder, met name formele aspecten
- onvoldoende actieve participatie aan werkzaamheden van de bewonersgroep
- verschillen in opvattingen over aard van de gewenste oplossing, zowel binnen de bewonersgroep als tussen de bewonersgroep en de achterban.

Knelpunten die in de vraaggesprekken minder frekwent worden benadrukt, namelijk door een vijfde van de informanten, betreffen:

\* Waar gesproken wordt over bewonersgroepen of informanten worden zowel de bewonersgroepen bedoeld, waarmee vraaggesprekken zijn gevoerd (16), als bewonersgroepen waarover informatie is verkregen door vraaggesprekken met opbouwwerkinstellingen (18).



- inzicht in informele aspecten van het functioneren van de wegbeheerder
- tegenwicht bieden aan onderzoeksrapporten van door derden ingeschakelde deskundigen
- het vinden van de juiste ondersteuning
- inzicht in de mogelijkheden tot actievoeren
- het overzien van de consequenties van verschillende soorten oplossingen
- interne communicatie van de bewonersgroep
- financiële middelen.

#### De wegbeheerder als belangrijkste obstakel

Bijna alle bewonersgroepen en opbouwwerkinstellingen hebben zwaarwegende problemen ondervonden in de onderhandeling met de wegbeheerder. Daaraan liggen ten grondslag de uiterst lage prioriteit die volgens de ervaringen van de bewonersgroepen wordt toegekend aan verkeersveiligheidsmaatregelen en de zwakke positie van bewonersgroepen ten opzichte van de wegbeheerder.

Het begrip veiligheid wordt door de wegbeheerder veelal ingeëngd tot een akseptabel aantal ongevallen. Pogingen van bewonersgroepen om het bewustzijn te verruimen door duidelijkheid te verschaffen over de betekenis van onveiligheid zoals die door bewoners ervaren wordt stuiten op een muur van onwil. Discussie over de door hen aangekaarte problemen wordt al in een vroeg stadium uit de weg gegaan met het argument dat er geen financiële middelen zijn.

Bewonersgroepen verkeren meestal in een zwakke onderhandelingspositie. Dit komt tot uiting in een ongeïnteresseerde houding van de wegbeheerder die moeilijk te doorbreken is (als bewonersgroep kom je op de laatste plaats, ze proberen je onder tafel te schuiven, de gemeente gedraagt zich arrogant en legt plannen van de bewonersgroep zonder meer terzijde, de gemeente neemt de problemen van bewoners niet serieus en wimpelt ze af, het advies van de bewonersgroep wordt als vrijblijvend beschouwd, de bewonersgroep wordt botweg genegeerd, enzovoorts).

Knelpunten in de onderhandeling met de wegbeheerder zijn voor een groot deel te lokaliseren in kontrôle van informatiekanalen door de wegbeheerder. Hiermee wordt de besluitvorming vertraagd of worden bewonersgroepen buiten het besluitvormingsproces gehouden. Middelen die daartoe worden gehanteerd betreffen communicatie, informatieverschaffing en inspraak.

*Kommunikatie.* De opstelling van de wegbeheerder wordt veelal gekenmerkt door passiviteit: brieven worden niet beantwoord, pas na lange tijd (zes maanden is geen uitzondering) of met een doorverwijzing naar een andere instantie. Vaak wordt er op geen enkele manier blijk gegeven van wat men vindt van voorstellen van de bewonersgroep, aan een bezwaarschrift wordt pas aandacht geschonken als het via de pers in de publiciteit is gebracht. Er verloopt veel tijd tussen twee kleine stapjes van de procedure, zo wordt een voorstel een half jaar nadat het besproken is, ingebracht in de gemeenteraad.

*Informatie.* De wegbeheerder is zeer terughoudend om bewonersgroepen de beschikking te geven over relevante stukken, zodat men op slinkse wijze moet proberen ze te pakken te krijgen (als zaken politiek gevoelig liggen gaan veel deuren dicht) dan wel de wegbeheerder dwingen de informatie te verschaffen als de verplichting daartoe bestaat.

Inspreekavonden worden zeer kort tevoren aangekondigd, zodat bewonersgroepen te weinig tijd hebben voor het mobiliseren van hun achterban en het voorbereiden van hun inbreng.

De bewijslast wordt voortdurend bij bewoners gelegd, ze worden zelfs in de positie gemanoeuvred om pertinente onwaarheden te logenstraffen (bijv. dat in het verleden anderhalf jaar was geëxperimenteerd met éénrichting-

verkeer, terwijl dat in werkelijkheid drie weken was). De bewijslast wordt verzwaaard door een zwart-wit beeld te scheppen: de deskundigheid van de wegbeheerder tegenover de naïviteit van bewoners.

Diverse malen is naar voren gebracht dat door de wegbeheerder verouderde gegevens dan wel de resultaten van opzettelijk foutief uitgevoerd onderzoek worden aangedragen ter verdediging van het gevoerde beleid (bijv. tellingen op verkeerde plaatsen of tijdstippen).

Bewonersgroepen worden op uiteenlopende wijzen om de tuin geleid.

Enkele voorbeelden:

- maatregelen werden voorgesteld als een opknappbeurt terwijl ze werden gerealiseerd in het kader van een nog niet goedgekeurd structuurplan
- door de provincie voor fietspaden beschikbaar gestelde subsidie bleek jarenlang niet gebruikt te zijn
- een in de nabije toekomst plaatsvindende bestuurlijke herindeling heeft jarenlang stagnatie veroorzaakt zonder dat de bewoners hiervan op de hoogte werden gesteld
- de mededeling dat geld voor uitvoering beschikbaar was bleek veel later niet op waarheid te berusten.

*Inspraak.* Door de wegbeheerder wordt de verwachting gekreëerd dat bewoners inspraak hebben wat betreft de oplossing van verkeersproblemen; zij worden daarmee op een dwaalspoor gezet.

Op uiteenlopende wijzen worden bewonersgroepen buiten spel gezet: door achtereenvolgens deskundigen of gezaghebbende instanties in te schakelen met een visie die aansluit bij die van de wegbeheerder, door bewonersgroepen tegen elkaar uit te spelen als er sprake is van meningsverschillen over de aard van gewenste maatregelen, door tegenstand van andere belangengroepen uit te buiten, door een zeer ingewikkelde en langdurige inspraakprocedure te hanteren.

Voordat we het artikel afsluiten maken we de lezer erop opmerkzaam, dat het onderhavige onderzoek niet is gebaseerd op een representatieve steekproef uit bewonersorganisaties die zich met verkeer inlaten. Bovendien was de vraagstelling toegespitst op het naar voren halen van knelpunten en mogelijke oplossingen voor knelpunten. Bovenstaande uitkomsten geven derhalve geen volledig en genuanceerd beeld van de ervaringen van bewonersgroepen.

De problemen in de interactie met de gemeente als wegbeheerder zijn niet uniek voor bewonersgroepen die zich met verkeersproblemen bezighouden. Immers in de ervaringen van vele bewonersgroepen ligt in het verkeer met de gemeente een grote bottleneck.

Daarvan getuigen de ervaringen van bewonersorganisaties die zich inzetten voor renovatie, verbetering van de woonomgeving, enz. Ook daar waar, althans de laatste jaren aan stadsvernieuwing een hoge prioriteit in het beleid van overheden wordt toegekend, moeten de bewoners doorgaans beschikken over verharding, inventiviteit en aktievermogen om de door hen gewenste resultaten te boeken.

Met betrekking tot verkeersveiligheid ligt de zaak in het algemeen gesproken lastiger, omdat verkeersveiligheid naar de ervaring van bewonersgroepen geen hoge prioriteit kent in het gemeentelijk apparaat, de uitzonderingen daargelaten. Verkeersveiligheid wordt nog te veel als een verkeers-technisch probleem opgevat.

Training in onderhandelingsvaardigheden en aktie voeren zijn middelen om slagvaardigheid van bewonersorganisaties te verbeteren. Gegeven de beperkingen in menskracht van de verkeersveiligheidsorganisaties liggen voor hen op dit punt weinig mogelijkheden.

Opbouwwerk op lokaal niveau zou de aangewezen instantie zijn om bewonersgroepen behulpzaam te zijn met de ontwikkeling van een op maat gesneden lokale aanpak.



Helaas vindt een voortdurende afkaveling van opbouwwerk plaats onder invloed van bezuinigingen en herstructurering op lokaal niveau.

Rechtstreeks aanpakken van het meest zwaarwegende knelpunt is vanuit landelijke organisaties niet mogelijk. De strijd dient lokaal te worden gevoerd. Wat wel landelijk kan gebeuren is zorgdragen voor het toegankelijk zijn van informatie over actie voeren en onderhandelen. Daarvoor zou het eerder genoemde Landelijk Steunpunt Verkeersveiligheid kunnen zorgdragen. Daarnaast kan een op het onderzoek gebaseerd artikel in het lijfblad van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten wellicht de aandacht trekken van de gemeenten wie de schoen past.

*Els Bressers*

*Koos Vos*

*NIMO, Havensingel 8, 5211 TX 's-Hertogenbosch, tel. 073-137295.*

#### KACHELS: WAARDERING EN GEBRUIK

De Stichting Woon/Energie te Gouda heeft in samenwerking met het Projectbureau Energie-onderzoek (nu PEO geheten) een onderzoek verricht naar de waardering en het energieverbruik van lokale verwarming.

700 Bewoners van woningen verwarmd door kachels zijn schriftelijk geënuquêteerd. Met 40 bewoners zijn diepte-interviews gevoerd. Deze laatsten blijken tevreden te zijn over het regelgemak, de korte opwarmtijd en de "gezelligheid" van lokale verwarming. Het ontbreken van een toestel in de douche ervaren de bewoners als negatief. Lokale verwarming voldoet zowel voor oudere bewoners, die altijd thuis zijn, als voor jongeren, die veelvuldig buitenshuis verkeren.

De bewoners van de oudbouwoningen vinden het systeem betaalbaar tot goedkoop. Zij vergelijken de stookkosten met die van familie en bekenden die c.v. hebben. Deze vergelijking is onterecht, omdat zowel de woningen als de bewonersfactoren verschillen.

Lokale verwarming springt echter wel positief uit deze vergelijking. De energieverbruiken van de onderzochte woningen zijn laag te noemen. De HVAT-eenheden verbruiken gemiddeld 675 m<sup>3</sup> gas, inclusief koken en warm water. De ongeïsoleerde gestapelde woningen, 3- en 4-kamer uit de jaren '60 verbruiken gemiddeld 1350 m<sup>3</sup>, terwijl de grote woningen, 5- tot 8-kamers 1880 m<sup>3</sup> verbruiken. De bewoners van gestapelde woningen zijn merendeels ouderen, terwijl in de HVAT-eenheden juist jongeren wonen.

Uit het onderzoek blijkt dat bewoners alleen het vertrek verwarmen waar zij zich bevinden. Bij afwezigheid staat de kachel op de waakvlam. De jongeren zetten de kachel regelmatig uit. Voor de oudere bewoners is het ontstekingsmechanisme te ingewikkeld en slecht bereikbaar zodat de kachel soms zelfs 's zomers op de waakvlam blijft staan.

De onderzoeksresultaten geven aanknopingspunten voor het ontwikkelen van nieuwe kachels en het optimaliseren van de woning in relatie tot de bewoners en het type en het aantal kachels. Het onderzoek hiernaar wordt op dit moment voortgezet.

*Het onderzoeksrapport "Lokale verwarming: waardering en energieverbruik" is te bestellen door overmaking van f. 20,- op giro 5620865 ten name van Stichting Woon/Energie, Crabethstraat 11, 2801 AL Gouda, onder vermelding van aantal en titel.*



HSA00100028  
28  
Tijdschriften MO

ISSN:  
0168-06SX



is een mededelingenblad voor het opbouwwerk

M.O. verschijnt tenminste 8 maal per jaar: 6 gewone en 2 à 4 themanummers. Een abonnement kost  $\text{ƒ}$  26,50. Bij méér-abonnementen reductie op aanvraag. Losse nrs.  $\text{ƒ}$  3,75, themanrs.  $\text{ƒ}$  4,50, excl. porto.

Prins Mauritslaan 26  
2582 LS Den Haag  
070-521354

Samenstelling: Greet Hettinga, Charlotte Krop  
Wil van de Leur, Maarten Snel